

Міністерство освіти і науки України
Дніпровський державний аграрно-економічний університет
Навчально-науковий інститут економіки
Факультет обліку і фінансів
Кафедра фінансів, банківської справи та страхування

ДОПУСТИТИ ДО ЗАХИСТУ:

В.о.завідувача кафедри,

д.е.н., професор

_____ **О.В.Добровольська**

“ _____ ” _____ **2020 р.**

ДИПЛОМНА РОБОТА

**Фінансовий менеджмент оборотного капіталу підприємства та
напрями його покращення**

**Виконала: студентка за
освітньо-професійною програмою
«Фінанси, банківська справа та
страхування» зі спеціальності
072 «Фінанси, банківська справа
та страхування»
Лисухо І.В.**

Керівник: доц. Дуброва Н.П.

Форма № Н – 9.01
(затверджена наказом
МОНмолодьспорту України
від 29 березня 2012 року № 384)

**ДНІПРОПЕТРОВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНО-ЕКОНОМІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ**

Факультет обліку та фінансів
Кафедра фінансів, банківської справи та страхування
Освітній ступінь магістр
Освітньо-професійна програма «Фінанси, банківська справа та страхування»
Спеціальність 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри, д.е.н., проф. Катан Л.І.

«_____» _____ 20__ р.

ЗАВДАННЯ

на дипломну роботу студентці

ЛИСУХО ІННІ ВОЛОДИМИРІВНІ

- 1. Тема дипломної роботи** “Фінансовий менеджмент оборотного капіталу підприємства та напрями його покращення”
- 2. Керівник роботи** Дуброва Наталя Петрівна, к.е.н., доцент
затверджені наказом ДДАЕУ від «13» жовтня 2020 р. №2590.
- 3. Строк подання студентом роботи** – 14 грудня 2020 р.
- 4. Вихідні дані до роботи:** інструктивні матеріали щодо формування та ефективності використання оборотного капіталу, аналізу організаційно-економічної характеристики та фінансового стану підприємства, річна фінансова звітність товариства з обмеженою відповідальністю «Агро-Світ» за 2015-2019 роки.
- 5. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розкрити).** Вступ. 1.Теоретичні аспекти фінансового менеджменту формування і використання оборотного капіталу підприємства. 2.Оцінка фінансового стану та структури оборотного капіталу підприємства. 3. Шляхи оптимізації структури оборотного капіталу. Висновки і пропозиції.
- 6. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов’язкових креслень).**
 1. Склад оборотних засобів. 2. Джерела формування оборотних активів підприємства. 3.

Основні задачі управління оборотними активами на підприємстві. 4. Основні етапи системи управління оборотними активами. 5. Методи фінансування в процесі управління оборотними активами. 6. Динаміка структури активів підприємства. 7. Динаміка запасів ТОВ «Агро-Світ». 8. Динаміка дебіторської заборгованості ТОВ «Агро-Світ». 9. Динаміка грошей та їх еквівалентів ТОВ «Агро-Світ» та інші.

7. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв

8. Дата видачі завдання _____ 10 березня 2020 р. _____

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів дипломної роботи	Термін виконання етапів роботи	Примітка
1	Теоретичні аспекти фінансового менеджменту формування і використання оборотного капіталу підприємства	Квітень-Травень 2020 р.	
2	Оцінка фінансового стану та структури оборотного капіталу підприємства	Червень-Липень 2020 р.	
3	Шляхи оптимізації структури оборотного капіталу	Серпень-Вересень 2020 р.	
4	Висновки і пропозиції	Жовтень 2020 р.	
5	Оформлення дипломної роботи	Листопад 2020 р.	

Студент _____
(підпис) (прізвище та ініціали)

Керівник роботи _____
(підпис) (прізвище та ініціали)

ЗМІСТ

РЕФЕРАТ	
ВСТУП	5
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ФІНАНСОВОГО МЕНЕДЖМЕНТУ ФОРМУВАННЯ І ВИКОРИСТАННЯ ОБОРОТНОГО КАПІТАЛУ ПІДПРИЄМСТВА	9
1.1. Економічна сутність, структура та джерела формування оборотних активів підприємства	9
1.2. Особливості управління оборотними активами підприємства	20
1.3. Основні показники ефективності використання оборотних активів підприємства	28
Висновки до розділу 1	34
РОЗДІЛ 2. ОЦІНКА ФІНАНСОВОГО СТАНУ ТА СТРУКТУРИ ОБОРОТНОГО КАПІТАЛУ ПІДПРИЄМСТВА	37
2.1. Організаційно-економічна характеристика ТОВ «Агро-Світ»	37
2.2. Аналіз фінансового стану підприємства	46
2.3. Аналіз структури оборотних активів підприємства	56
Висновки до розділу 2	61
РОЗДІЛ 3. ШЛЯХИ ОПТИМІЗАЦІЇ СТРУКТУРИ ОБОРОТНОГО КАПІТАЛУ	64
3.1. Оптимізаційна модель оборотних активів підприємства	64
3.2. Факторний аналіз оборотності оборотних активів	70
3.3. Шляхи вдосконалення фінансового менеджменту оборотних активів	79
Висновки до розділу 3	86
ВИСНОВКИ І ПРОПОЗИЦІЇ	90
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	94
ДОДАТКИ	102

РЕФЕРАТ

Тема: «ФІНАНСОВИЙ МЕНЕДЖМЕНТ ОБОРОТНОГО КАПІТАЛУ ПІДПРИЄМСТВА ТА НАПРЯМИ ЙОГО ПОКРАЩЕННЯ»

Магістерська робота: 102 ст., 9 рис., 18 табл., 1 додаток, 73 літературних джерел.

Об'єктом дослідження є оборотний капітал у вигляді інвестицій в оборотні активи та його вплив на фінансову стабільність ТОВ «Агро-Світ».

Мета дипломної роботи полягає в аналізі економічної суті поняття «оборотні активи» та процесу їх управління, обґрунтуванні потреби оптимізації джерел формування оборотних активів, а також процесі пошуку напрямків підвищення ефективності їх використання на прикладі ТОВ «Агро-Світ».

Предметом дослідження є теоретичні та практичні аспекти процесу формування та управління оборотними активами ТОВ «Агро-Світ», а також методи оцінки ефективності їх використання.

В ході виконання дипломної роботи магістра розширено класифікацію оборотних активів підприємства, досліджено вплив оборотності оборотних активів на фінансовий результат діяльності та розроблено рекомендації щодо підвищення ефективності використання оборотних активів. Дані рекомендації будуть використані в процесі господарської діяльності товариства з обмеженою відповідальністю «Агро-Світ» с.Олександрівка Юр`ївського району Дніпропетровської області.

АНОТАЦІЯ

ОБОРОТНИЙ КАПІТАЛ, ОПТИМІЗАЦІЯ СТРУКТУРИ, ФІНАНСОВИЙ МЕНЕДЖМЕНТ, ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИКОРИСТАННЯ, ФАКТОРНИЙ АНАЛІЗ, КОРЕЛЯЦІЙНО-РЕГРЕСІЙНИЙ АНАЛІЗ

АННОТАЦИЯ

ОБОРОТНЫЙ КАПИТАЛ, ОПТИМИЗАЦИЯ СТРУКТУРЫ, ФИНАНСОВЫЙ МЕНЕДЖМЕНТ, ЭФФЕКТИВНОСТЬ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ, ФАКТОРНЫЙ АНАЛИЗ, КОРРЕЛЯЦИОННО-РЕГРЕССИОННЫЙ АНАЛИЗ

SUMMARY

CURRENT CAPITAL, STRUCTURE OPTIMIZATION, FINANCIAL MANAGEMENT, EFFICIENCY OF USE, FACTOR ANALYSIS, CORRELATION REGRESSION

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. У сучасних умовах господарювання оборотний капітал становить найбільш ліквідну та мобільну частину балансу, а також суттєво впливає на рівень платоспроможності та фінансової стійкості юридичної особи. З цього слідує, що для будь-якого суб'єкта, який здійснює підприємницьку діяльність в рамках ринкової економіки, важливим є забезпечити найбільш високий рівень ефективності управління та використання оборотного капіталу для того, щоб мати можливість вчасно відповідати за своїми зобов'язаннями, підтримувати конкурентоспроможність та фінансову стабільність, а також швидко відреагувати на коливання ринку.

Так як, в економіці України відбуваються процеси інфляції, кризові явища та присутній високий рівень конкуренції серед всіх форм суб'єктів господарювання, то перед підприємствами постає завдання нормування оборотного капіталу, оптимізації структури та джерел його формування, а також раціонального використання.

Необхідно звернути увагу на те, що «оборотні активи» і «оборотний капітал» представляють собою дві категорії, які характеризують одні й ті самі об'єкти: грошові кошти, короткострокові фінансові інвестиції, запаси, дебіторську заборгованість, через що дані поняття ототожнюються багатьма вченими. А саме питання стосовно аналізу оборотних активів та ефективності їх управління висвітлені у наукових працях вітчизняних економістів таких, як А.М. Поддєрьогін [1], С.В. Мочерний [2], О.Ф.Томчук [3], Н.В.Петрова [4], М.М. Бердар [5], І.О.Бланк [6], Д.Л.Ящук [7], О.В.Павловська [8], Н.М.Притуляк [8], Н.Ю. Невмержицька [8], Г.І. Кіндрацька [9], М.С. Білик [8], А.Г. Загородній [10], М.Я. Коробов [11] та ін.

Однак, на даний момент вчені-економісти не дійшли єдиної думки щодо визначення суті, структури оборотного капіталу та оборотних активів, а також заходів щодо їх нормування та підвищення ефективності

використання. А отже існує необхідність в аналізі на практиці даного питання.

Метою магістерської дипломної роботи є аналіз економічної суті поняття «оборотний капітал» як авансованої вартості оборотних активів та процесу їх управління; обґрунтування потреби в оптимізації джерел формування оборотних активів, а також пошук напрямків підвищення ефективності їх використання на прикладі сільськогосподарського підприємства.

Для того, щоб досягти визначеної мети, необхідно вирішити такі завдання:

- здійснити аналіз методичних підходів до трактування понять «оборотний капітал» та «оборотні активи»;
- обґрунтувати значення процесу управління оборотними активами, ознайомитись з етапами даного процесу та методами його здійснення;
- проаналізувати основні показники фінансового стану ТОВ «Агро-Світ» та зробити висновки щодо рівня ліквідності та фінансової стійкості;
- дослідити структуру оборотних активів ТОВ «Агро-Світ» та джерела їх формування, а також запропонувати напрями щодо оптимізації структури власного та позикового капіталу;
- побудувати економетричну модель, яка показує залежність розміру чистого доходу від суми оборотних активів, та розробити їх прогностичні значення;
- розрахувати основні показники ефективності використання оборотних активів, застосувати факторний аналіз щодо оборотності активів;
- розробити напрями вдосконалення ефективності використання оборотних активів з метою максимізації чистого доходу від реалізації.

Об'єктом дослідження є оборотний капітал у вигляді інвестицій в оборотні активи та його вплив на фінансову стабільність сільськогосподарського підприємства.

Предметом дослідження є теоретичні та практичні аспекти процесу формування та управління оборотними активами підприємства, а також методи оцінки ефективності їх використання.

Інформаційною основою дослідження є методична та спеціальна література, законодавчі та нормативні документи, монографії та наукові праці, статті періодичних видань, автореферати дисертацій, навчальні посібники, фінансова звітність ТОВ «Агро-Світ».

Методи дослідження. У магістерській роботі використовувались загальнонаукові і спеціальні методи: аналітичного порівняння, спостереження, комплексної оцінки, а також методи та прийоми економічного аналізу – логічні, статистичні, факторного аналізу, абстрактні, економіко-математичні, а також метод економетричного моделювання.

Наукова новизна отриманих результатів полягає у розширенні класифікації оборотних активів підприємства, дослідженні впливу оборотності оборотних активів на фінансовий результат діяльності та розробленні рекомендацій щодо підвищення ефективності використання оборотних активів на сільськогосподарському підприємстві, а також у створенні економетричної моделі, яка показує залежність розміру чистого доходу від суми оборотних активів, з метою оптимізації структури активів та визначення потенційної суми чистого доходу на перспективу.

Практичне значення одержаних результатів полягає у можливості застосування запропонованих напрямів щодо оптимізації структури та підвищення ефективності використання оборотних активів у поточній господарській діяльності ТОВ «Агро-Світ», а також врахування розрахованих прогнозних значень з метою складання стратегії розвитку підприємства на майбутні роки.

Апробація наукових досліджень. На основі результату проведених досліджень у магістерській роботі була опублікована стаття на тему: «Аналіз структури оборотних активів та ефективності їх використання на підприємстві» у 18 випуску Міжнародного наукового журналу "Інтернаука"

(листопад 2020 р.). А також взято участь в обговоренні питань на: Науково-практичній конференції молодих вчених і студентів «Молоді науковці-аграрники: традиційні й нові аспекти досліджень» (м. Дніпро, 25- 28 лютого 2020 р.), Міжнародній науково-практичній конференції «Фінанси, банківська система та страхування : стан, проблеми та перспективи розвитку в кризовій економіці України» (м.Дніпро, 02-03 березня 2020 р.); XI Міжнародній науково-практичній інтернет-конференції «Забезпечення сталого розвитку аграрного сектору економіки: проблеми, пріоритети, перспективи» (м.Дніпро, 29-30 жовтня 2020 р.).

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ФІНАНСОВОГО МЕНЕДЖМЕНТУ ФОРМУВАННЯ І ВИКОРИСТАННЯ ОБОРОТНОГО КАПІТАЛУ ПІДПРИЄМСТВА

1.1. Економічна сутність, структура та джерела формування оборотних активів підприємства

Для успішного ведення суб'єктами господарювання підприємницької діяльності за умов нестабільної економіки та високого рівня конкуренції пріоритетною метою є забезпечення підприємства оборотним капіталом в повному обсязі. Фінансовий стан компанії, безперервність виробничого та операційного процесу, а також фінансово-економічна безпека знаходяться в прямій залежності від ступеня ефективності його використання.

Адже у випадку незбалансованого використання виробничих засобів; надлишкового обсягу готової продукції; нераціонального співвідношення дебіторської і кредиторської заборгованості у структурі балансу; відсутності контролю за обліком дебіторської заборгованості (значна питома вага дебіторської заборгованості означає недоотримання прибутку підприємством та можливі ризики несвоєчасного розрахунку від дебіторів); необґрунтованих розмірів залишку грошових коштів на поточних банківських рахунках чи в касі підприємства (є ризик знецінення грошей при високому рівні інфляції, а у разі недостатнього обсягу коштів підприємство не має можливості швидко відповісти за своїми поточними зобов'язаннями) зменшується величина фінансового результату підприємства.

Здійснений аналіз вітчизняних нормативних документів дає змогу виявити певне ототожнення таких понять, як оборотний капітал та оборотні активи. В НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» зазначено, що «Оборотні активи – грошові кошти та їх еквіваленти, які не обмежені у використанні, а також інші активи, призначені для реалізації або споживання

протягом операційного циклу, або протягом дванадцяти місяців з дати балансу» [12].

Зупинімося докладніше на трактуванні даного поняття різними економістами. Найбільш часто в літературі зустрічається визначення, яке характеризує оборотні активи як «сукупність оборотних фондів та фондів обігу; грошових коштів та їх еквівалентів, а також інших активів, що використовують в одному операційному циклі». А саме, Азрилиян А.Н. [13], Ф.Ф. Бутинець [14], В.І. Ждан [15], Н.М. Грабова [16], А.Г. Загородній [10], Н.В. Чебанова [17], К.Р. Гордієнко [18] та інші погоджуються з визначенням, яке наведене в НП(С)БО 1 [12].

Разом з тим, А.С. Полторак [19] виділяє «оборотні активи» у формі сукупності фінансових і матеріальних активів, які знову ж таки не мають обмежень у використанні, обслуговують процес ведення підприємницької діяльності та призначені для споживання чи продажу протягом операційного циклу або 12 місяців з дати складання балансу, а також для забезпечення безперебійності процесу виробництва. Подібне трактування зазначає і Л.Г. Соляник, [20, с.155] розглядаючи оборотні активи у вигляді матеріальних і фінансових активів, але додає, що шляхом трансформації своєї структури активи здійснюють безперервний кругообіг форми вартості з метою регулярного відновлення виробничого процесу, отримання прибутку в повному обсязі, підтримання конкурентного рівня ліквідності підприємства, і мають бути повністю спожиті протягом 12 місяців чи операційного циклу.

В той же час Н.В. Ізмайлова [21, с.10] надає більш розширене трактування поняття «оборотні активи», за яким активи виражаються в інвестованих грошових коштах, які споживаються чи реалізуються протягом одного виробничого циклу (або за 12 місяців) в процесі здійснення операційної, фінансової та інвестиційної діяльності, що сприяє безперервності господарського циклу, а також надає можливість підтримувати високий рівень ліквідності і рентабельності підприємства.

Однак І.В. Олександренко визначає оборотні активи як натурально-речову категорію [22, с.126-136]. Якщо більш детально, то на думку даного економіста, оборотні активи представляють собою «сукупність матеріально-речових цінностей і грошових коштів, які беруть участь у створенні продукту, споживаються у виробничому процесі і повністю переносять свою вартість на виробничий продукт протягом операційного циклу або календарного року з дати балансу».

Підсумовуючи вже наведені формулювання терміну «оборотні активи», чітко прослідковується схожість в науковому підході, за якого вчені-економісти схильні трактувати оборотні активи у формі сукупності матеріальних і фінансових активів, грошових коштів та їх еквівалентів, а також як комплекс матеріально-речових цінностей.

Розглянемо й інші погляди вітчизняних вчених, які трактують оборотні активи підприємства як ресурси або майно. А саме, Н.О. Власова, М.В. Чорна, В.А. Гросул [23, с. 10] висувають цікаву думку щодо аналізу оборотних активів як елементу ресурсного потенціалу, що перебуває під контролем підприємства й використовується з ціллю ведення безперервного процесу господарської діяльності. Позиція вчених визначається в тому, що оборотні активи на підприємстві споживаються одноразово для того, щоб забезпечити отримання певної економічної вигоди в майбутньому.

На нашу думку, ототожнення значення оборотних активів зі значенням таких понять, як «оборотні засоби», «оборотні фонди» та «фонди обігу» є досить некоректним, виходячи з їх економічної суті. Адже у Господарському кодексі України [24] зазначено, що «оборотними засобами є сировина, паливо, матеріали, малоцінні предмети та предмети, що швидко зношуються, інше майно виробничого і невиробничого призначення, що віднесено законодавством до оборотних засобів». Оборотні засоби - це частина виробничих засобів, яка виступає у формі різних предметів праці, складові яких повністю не споживаються протягом виробничого циклу. Елементи, які відносяться до оборотних засобів, формують матеріальну частину

виготовленої продукції (сировина, запчастини), та забезпечують необхідні умови для підтримання технологічних процесів і справності виробничого обладнання, зберігання і постачання сировини та готової продукції (різні матеріали - мастила, фарба, тара тощо) [25, с. 137]. У зв'язку з викладеним вище, можна говорити про те, що до складу оборотних виробничих засобів входять предмети та засоби праці, які обслуговують процес виробництва продукції на підприємстві.

Необхідно розглянути поділ оборотних засобів на оборотні фонди та фонди обігу більш детально (рис.1.1) [30,с.155]. До фондів обігу відносять готову продукцію, грошові кошти на банківських рахунках та у касі підприємства, відвантажену, але не оплачену продукцію. Разом з тим, призначення оборотних виробничих фондів полягає в обслуговуванні виробництва та забезпеченні налагодженості виробничого процесу. Предмети праці підприємства включають в себе сировину, основні і допоміжні матеріали, тару, паливо, напівфабрикати. Саме предмети праці складають найбільший відсоток у структурі оборотних виробничих фондів. Іншою складовою оборотних виробничих фондів є знаряддя праці [25, с. 138]. Згідно з даним аналізом, можемо визначити оборотні фонди та фонди обігу як складові компоненти оборотних засобів підприємства, які в свою чергу входять до складу оборотних активів. Зауважимо на тому, що поточні фінансові інвестиції не відносяться до складу оборотних засобів [26, с. 21], однак є складовою оборотних активів, що означає неможливість порівнювання оборотних засобів до оборотних активів.

Виділимо ціль використання фондів обігу, яка полягає у підтриманні безперебійності відтворення товарів та послуг, а саме в супроводженні процесу руху продукції, починаючи з виробництва, а закінчуючи надходженням до споживача. Сучасні українські економісти до категорії грошових коштів та їх еквівалентів окрім їх залишків в національній та іноземній валюті відносять ще й короткострокові фінансові інвестиції, які є високоліквідними та мобільними, тобто швидко конвертуються в грошові

кошти, а також характеризуються низьким ступенем ризику зміни своєї вартості [6, с. 78]. За такої характеристики логічним є віднесення до фондів обігу короткострокових фінансових інвестицій. Однак, зауважимо, що не всі короткострокові фінансові інвестиції використовуються на закупку сировини і матеріалів та обслуговують процес обігу товарів. Певні види інвестицій, такі як акції, облігації, використовуються з метою одержання додаткового прибутку за допомогою здійснення інвестиційної діяльності. Отже, на нашу думку, є необґрунтованим прирівнювати значення оборотних активів до поняття оборотних фондів та фондів обігу, адже очевидно, що оборотні активи уособлюють в собі більш ширшу економічну суть.

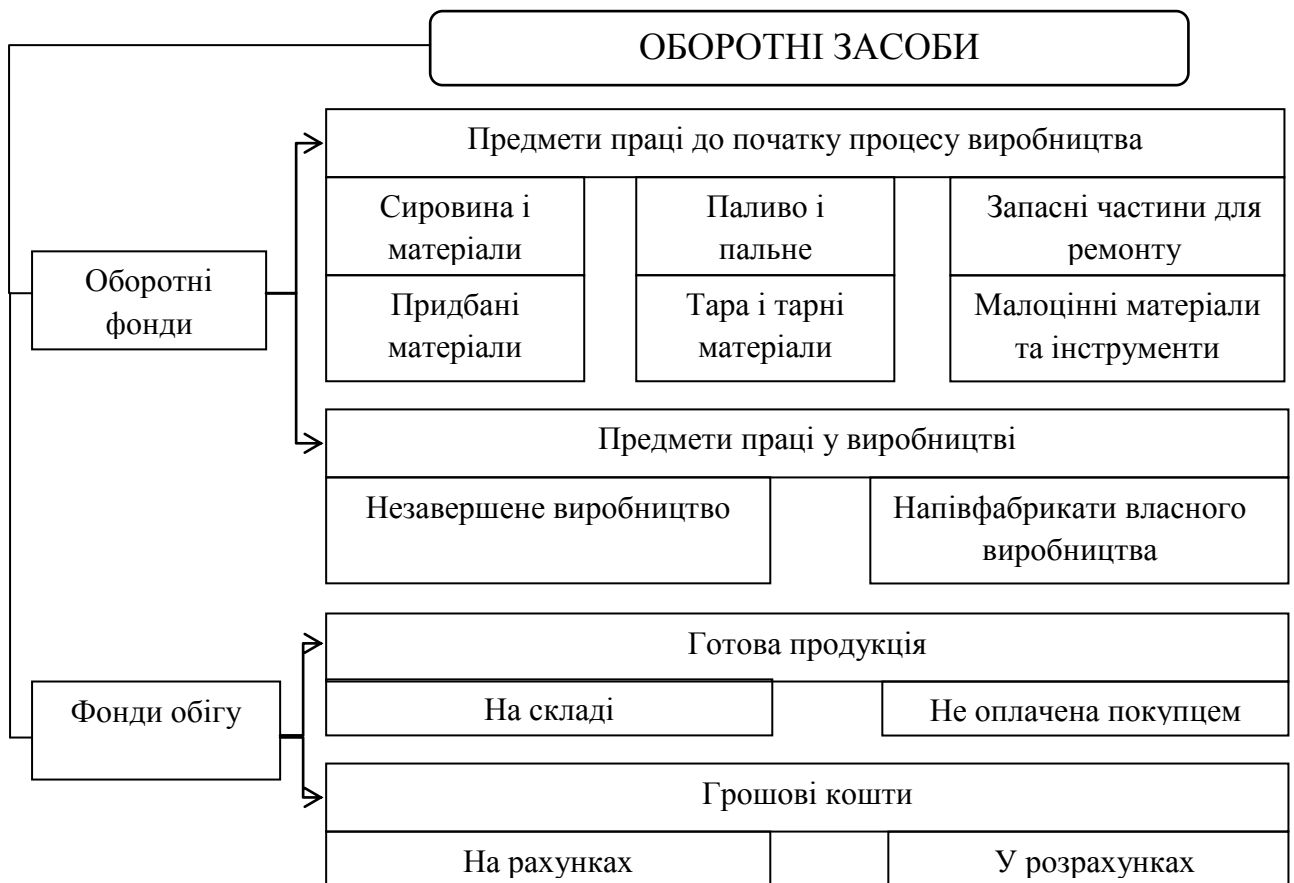

Рис. 1.1. Склад оборотних засобів

В тому числі вважаємо за неточність пояснення оборотних активів, застосовуючи поняття «оборотні кошти». Оборотні активи представляють собою комплекс матеріальних та економічних ресурсів, в той час як оборотні

кошти є «сукупністю коштів підприємства, які авансуються на створення оборотних фондів та фондів обігу». Такий погляд висвітлює О.П. Пархоменко [26, с. 21], яка вважає, що у випадку такого обмеженого поділу оборотних коштів на оборотні фонди та фонди обігу, не враховується така економічна категорія балансу підприємства як короткострокові фінансові інвестиції. Також слід звернути увагу на те, що науковці О.С. Поважний, Н.О. Крамзіна та Ю.В. Кваша [27, с. 47] розмежовують поняття «оборотні активи» і «оборотні кошти» аргументуючи тим, що оборотні активи витрачаються протягом виробничого циклу, в той час як оборотні кошти є авансованими у виробництво, тому вони «не витрачаються і не споживаються». Тобто можна підсумувати, що оборотні кошти являються своєрідною проміжною ланкою, яка зв'язує актив і пасив балансу.

Зазначимо, що часто зустрічається науковий підхід, при якому визначення оборотних активів ототожнюється з капіталом підприємства, а саме з тією частиною, яка вкладена в оборотні активи. Не викликає жодних сумнівів, що оборотний капітал являє собою джерело формування категорій оборотних активів, тобто функціонує в різних статтях пасиву балансу. В той же час оборотні активи відображають ефективність розміщення джерел [19]. Капітал спочатку авансується в оборотні активи, потім приймає їх натурально-речову форму, а після закінчення операційного циклу, в якому функціонують оборотні активи, повертається до своєї первісної форми. Однак звернемо увагу на той факт, що оборотний капітал не споживається і не витрачається, а лише авансується для повернення після закінчення кожного обороту в одну й ту саму форму з метою подальшого інвестування [26, с. 20].

А.Г. Загородній висвітлює поняття оборотного капіталу як «капітал, інвестований в оборотні (поточні) активи підприємства» [10,с.206]. Г.О.Швиданенко та Н.В.Шевчук дотримуються позиції, що оборотний капітал підприємства є вартісною субстанцією всіх видів його оборотних активів [28, с. 296]. На думку економіста Є.Є. Румянцевої, трактування

терміну «оборотний капітал» має базуватись на визначенні вартісної суті та напрямків використання оборотного капіталу. А саме економіст подає таке поняття: «оборотний капітал – вартість оборотних засобів організації в грошовому вираженні, що забезпечує закупівлю сировини, інвестиції у безперервне виробництво (незавершене виробництво), інвестиції у готову продукцію, покриття різниці між дебіторською заборгованістю й кредиторською заборгованістю» [29, с. 473].

Вітчизняні економісти Гриньова В.М., Коюда В.О. надають таке трактування: «оборотний капітал – це кошти, що обслуговують процес господарської діяльності, які беруть участь одночасно і в процесі виробництва, і в процесі реалізації продукції» [30, с.62]. На думку Кулішова В.В., «оборотний капітал (оборотні засоби)» представляє собою «частину продуктивного капіталу, вартість якого в процесі споживання цілком переноситься на продукт і повертається до підприємця в грошовій формі протягом кожного кругообігу капіталу» [31, с. 102]. У виданих працях науковця Поддєрьогіна А. М. можна побачити таке трактування: «оборотний капітал (оборотні кошти) – це кошти, авансовані в оборотні виробничі фонди й у фонди обігу для забезпечення безперервності процесу виробництва, реалізації продукції та отримання прибутку» [1, с. 83]. Дане визначення відображає економічну суть оборотного капіталу, але вважаємо недоцільним ототожнювати поняття «оборотний капітал» та «оборотні кошти». Вже було акцентовано увагу на тому, що оборотні кошти не включають в себе поточні фінансові вкладення.

Також підсумуємо, що оборотний капітал характеризується неоднозначною економічною сутністю – з однієї сторони, він відображає складові оборотних активів, а з іншої, втілює в собі джерела їх фінансування. Тобто можна зробити висновок, що ці дві економічні категорії тісно взаємопов'язані між собою, а отже є необхідність більш детально дослідити оборотний капітал у розрізі оборотних активів.

Трактування, наведені вітчизняними науковцями, помітно відрізняються від тих, що пропонуються економістами західних видань з фінансового менеджменту. Якщо проаналізувати західні наукові видання, то можна часто зустріти таке визначення поняття «оборотний капітал», суть якого відображається в терміні «працюючий капітал» (working capital). А саме в економічній праці американських економістів Юджина Бріггема і Льюїса С. Гапенського «Фінансовий менеджмент» присутні два варіанти визначення суті працюючого капіталу: 1) сукупний працюючий капітал, який уособлює ті активи, які є у розпорядженні підприємства на поточну дату; 2) чистий працюючий капітал, який можна розрахувати у вигляді арифметичної різниці між наявними активами і пасивами [32, с.124].

Аналогічно до даних визначень інші англійські та американські автори у своїх працях пропонують розраховувати працюючий капітал шляхом віднімання суми поточних активів від суми поточних пасивів. Дана різниця розділів балансу характеризує ступінь ліквідності фінансової діяльності в короткостроковій перспективі. Ситуація перевищення значення активів над короткостроковою заборгованістю представляє собою капітал, який знаходиться в обігу. З цією думкою можна ознайомитись у наукових роботах Глена Арнольда [33, с.256].

Зазначимо також трактування Зелгавілса І.В., який характеризує оборотний капітал як «грошові кошти й мобільні активи, які перетворюються в грошові кошти впродовж одного виробничого циклу, що забезпечує безперервність виробничого процесу виробництва й обороту та отримання прибутку» [34, с 68]. Вчені-економісти Ченг Ф. Лі та Джозеф І.Фіннерті відображають термін «оборотний капітал» у формі поточних активів компанії (у валюті долар), які включають в своєму складі грошові кошти, цінні папери, які можна швидко реалізувати, а також товарно-матеріальні цінності та дебіторську заборгованість [35, с. 479]. Слід звернути увагу, що автори відображають оборотний капітал у вигляді авансування коштів у складові

елементи оборотних активів, а також акцентують на сутності терміну «капітал» як економічної категорії.

Для того, щоб ефективно здійснювати процес управління працюючим капіталом, потрібно приймати рішення як щодо поточних активів, так і щодо поточних пасивів. За даними західних дослідників, у середньому 50-55% всього капіталу корпорації керівництво вкладає у сукупний працюючий капітал. Працівники ланки фінансового менеджменту компанії приблизно 60% робочого часу виділяють на пошук джерел формування та фінансування працюючого капіталу, а також займаються питаннями його оптимізації та покращення ефективності використання. У контексті економічних відносин рух, безперервний кругообіг товарно-матеріальних цінностей пояснюється їх вартістю, що не витрачається, не споживається, а залишається в процесі відтворення і змінює форму свого руху.

З метою результативного використання оборотних активів необхідно розглянути їх джерела формування. З точки зору оцінки фінансового стану підприємств аграрного виробництва, можна стверджувати те, що використання виключно власного капіталу не задовольняє нормальних умов розширення та відтворення. Підприємства, які є новоствореними, формують оборотні активи за рахунок відрахувань до статутного фонду. Діючі підприємства використовують ту суму прибутку, яка утворюється на підприємстві після відрахувань до бюджету та резервного фонду, як власне джерело фінансування оборотних активів. Значна частка власних коштів направляється на відшкодування матеріальних затрат щодо виробництва і на оплату праці робітникам. Щоб забезпечити сталий розвиток будь-якого господарюючого суб'єкта, необхідно застосувати додаткові методи фінансування. Адже без залучення в оборот додаткового капіталу підприємцям стає неможливим ефективно вести господарську діяльність (Рис.1.2) [27,с.43-44].

Розглянемо більш детально класифікацію джерел утворення оборотних активів. До джерел, які прирівнюють до власних, відносять стійкі пасиви. Це

кошти з цільовим призначенням, які за обраною системою грошових розрахунків постійно функціонують в обороті, але водночас не перебувають у розпорядженні підприємства [36, с.120].

Рис.1.2. Джерела формування оборотних активів підприємства

Стійкі пасиви включають в себе:

- мінімальну заборгованість із заробітної плати, відрахувань до бюджету у вигляді сплати податків і соціальних відрахувань, платежів до позабюджетних фондів;
- мінімальні залишки фондів матеріального заохочення, які тимчасово не використані за призначенням;
- зобов'язання перед постачальниками щодо акцептованих розрахункових документів, дата оплати за якими ще не настала та ін.;

- резерв прогнозованих витрат у майбутньому періоді.

Далі зупинемося на такій категорії джерел утворення оборотних активів організації як позикові кошти. Даний спосіб фінансування задовольняє потребу в додаткових коштах, а саме в частині розширення обсягу і масштабу господарської діяльності. На практиці широко розповсюдженим видом позикових джерел в процесі утворення оборотних активів являється короткострокові кредити банку. Керівництво компанії вдається до залучення кредитування, якщо наявних коштів недостатньо для забезпечення оптимальних обсягів запасів сировини на певний сезон, закупки матеріалів та видатків, що обслуговують процес виробництва, враховуючи фактор сезонності. А також у підприємств виникають тимчасові касові розриви, пов'язані з відвантаженням товарної продукції чи наданням послуг, які ще не оплачені з боку іншого підприємства-покупця.

В умовах сучасних товарних відносин між контрагентами все більше застосовується комерційний вид кредитування, який надається підприємством (або державою) шляхом надання відстрочки за платежем щодо поставлених їм сировини, матеріалів, товарів, або за надані послуги. Однак звертаємо увагу на те, що ці оборотні засоби не належать організації. Але незважаючи на це, вони безперервно функціонують в обороті та у формі мінімального залишку представлені як джерело утворення власних оборотних активів [37, с.346].

В процесі дослідження було визначено, що кредиторська заборгованість представляє собою процес залучення до грошового обороту підприємства коштів інших підприємств, організацій або третіх осіб у вигляді фінансової допомоги. Цей вид фінансування не буде представляти загрозу для фінансової стабільності підприємства за умови використання цих залучених коштів з подальшим своєчасним поверненням до зазначеного терміну оплати.

1.2. Особливості управління оборотними активами підприємства

В процесі фінансового аналізу сільськогосподарського підприємства слід приділити увагу сукупності специфічних особливостей, які значним чином здійснюють вплив на ефективність використання оборотних активів, а саме:

- оборотні активи в аграрному виробництві інвестуються на декілька сезонних циклів;

- для галузі рослинництва та сільського господарства в цілому характерним є формування оборотних активів накопичувальним способом на стадії виробництва і практично одночасне їх виведення з господарського обороту на моменті реалізації продукції;

- на утворення і використання оборотних активів в сільському господарстві впливає велика частка внутрішнього обороту продукції;

- у зв'язку із сезонністю аграрного виробництва є потреба у зберіганні великої кількості виробничих запасів, таких як насіння і корми, а також зберіганні паливо-мастильних речовин, запасних частин, мінеральних добрив та інших товарно-матеріальних цінностей.

Основні задачі управління оборотними активами відображено на рис.1.3 [39, с.189]. Розглянемо яка саме послідовність дій призведе до вирішення поставлених задач. Почнемо із задачі підтримання безперебійності виробничого циклу, для вирішення якої потрібно згрупувати окремі види активів, виходячи з масштабів підприємницької діяльності і періоду операційного циклу.

Операційний цикл на підприємстві починається з моменту покупки матеріальних цінностей, а закінчується надходженням оплати від покупців за реалізовану продукцію, і таким чином значно впливає на обсяг, склад, і продуктивність використання оборотних активів.

Вирішення завдання прискорення оборотності суми оборотних активів, яка формується протягом календарного року, досягається шляхом збільшення

у валюті балансу питомої ваги наймобільніших оборотних активів і зменшення частки активів з низьким значенням коефіцієнта оборотності.

Рис. 1.3 Основні задачі управління оборотними активами на підприємстві

Наймобільнішим та високоліквідним активом підприємства є грошові кошти, які знаходяться на поточних банківських рахунках та в касі підприємства. Зауважимо, що високий рівень оборотності й у таких активів, як запаси сировини і матеріалів, що не представляють собою страхові резерви, а також запаси готової продукції, яка приносить найбільшу частку виручки від реалізації у структурі товарної продукції. Активи зі значною тривалістю одного обороту включають в себе запаси сировини і матеріалів в залежності від сезону, запаси готової продукції, яка має низький споживчий попит, дебіторська заборгованість, поточні фінансові інвестиції на термін, що перевищує шість місяців [38,с. 235].

За допомогою створення результативної системи моніторингу за обсягом оборотних активів в грошовій формі можливо забезпечити високе

значення коефіцієнта ліквідності оборотних активів, а також для підвищення ліквідності є важливим перебування на балансі підприємства поточних фінансових інвестицій та інших активів, які підприємство у випадку термінової необхідності зможе у короткий термін перетворити у грошові кошти.

Задачу підвищення рівня рентабельності оборотних активів можна вирішити, якщо використати тимчасово вільну суму грошових ресурсів для утворення портфелю поточних фінансових інвестицій, за допомогою яких в свою чергу підприємство може отримати дохід у вигляді відсотків або дивідендів. Також можливо розмістити вільні кошти на депозитний рахунок терміном до 3 місяців.

Після дослідження завдань, які має вирішити керівництво підприємства стосовно формування раціональної структури оборотних активів та джерел їх фінансування, перейдемо до розгляду етапів процесу фінансового менеджменту оборотними активами, які зазначені на рис. 1.4 [40,с.40-44].

Процес фінансового менеджменту оборотними активами починається з аналізу їх обсягу в базовому періоді, що передбачає аналіз загального розміру та складу оборотних активів компанії у динаміці; розрахунок коефіцієнта оборотності окремих елементів оборотних активів, а також прибутковості активів; дослідження головних джерел інвестування в оборотні активи.

На другому етапі відбувається запровадження системи формування оборотних активів організації. Виходячи з точки зору багатьох економістів зазначимо три найпоширеніші позиції стосовно процесу утворення оборотних активів підприємства – консервативна, помірна і агресивна.

Третій етап включає в собі процес створення оптимальної структури оборотних активів. Виконувати оптимізацію необхідно спираючись на обраний підхід щодо формування оборотних активів, при цьому важливим є контролювати підтримання на належному рівні співвідношення продуктивності їх використання та можливого ризику.

На четвертому етапі здійснюється структуризація оборотних активів, зокрема постійної та змінної частин. Неоднозначність у визначенні оптимальних обсягів окремих видів оборотних активів може виникати на аграрних підприємствах у зв'язку із сезонністю продажу товарів .

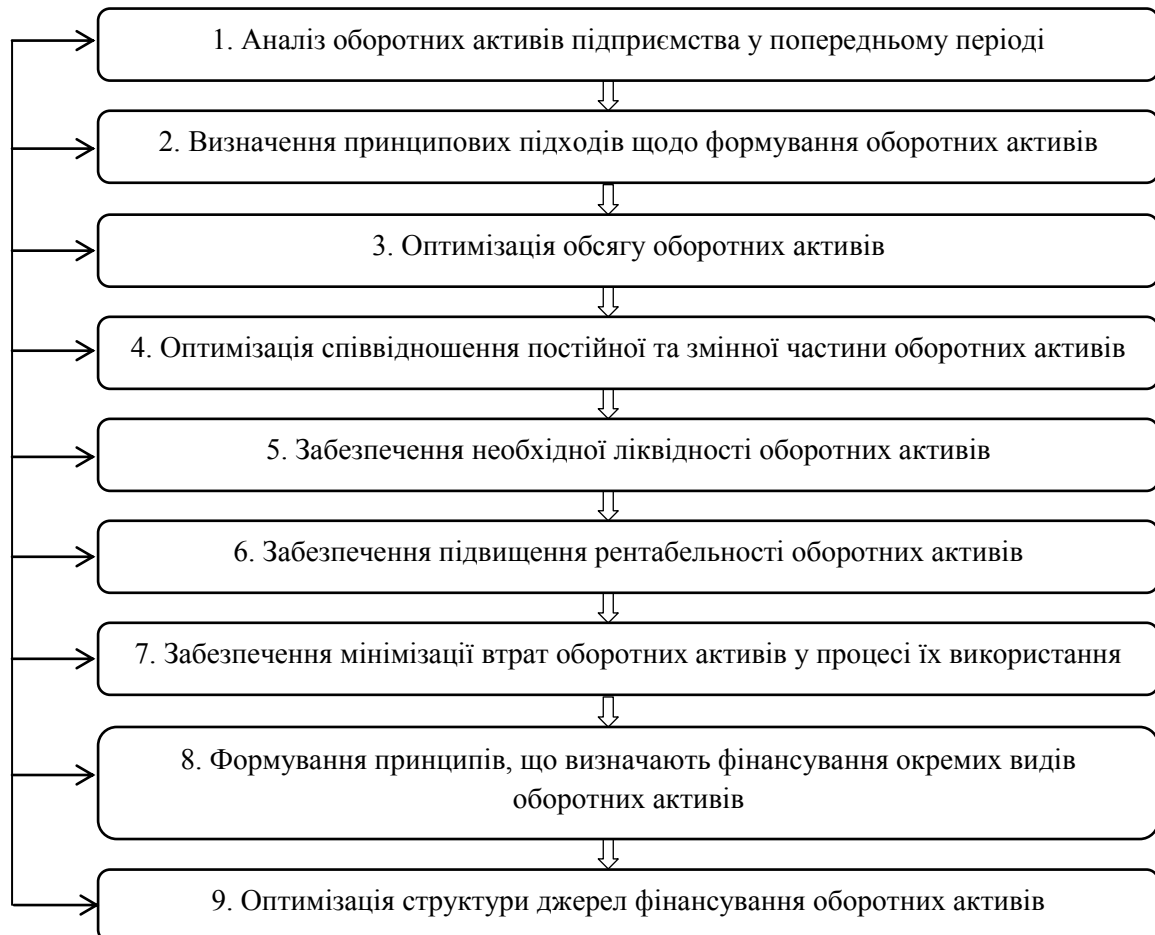

Рис.1.4 Основні етапи системи управління оборотними активами

П'ятий етап можна охарактеризувати як розрахунок такого значення ліквідності оборотних активів, якого необхідно досягти. Слід звернути увагу на те, що практично всі категорії оборотних активів є ліквідними в більшій або меншій мірі, однак виключенням є витрати майбутніх періодів та дебіторська заборгованість.

На шостому етапі необхідно розробити такі способи підвищення рівня рентабельності оборотних активів, щоб мати можливість досягти мети максимізації виручки від реалізації підприємства.

Сьомий етап управління має на меті мінімізацію розміру втрати оборотних активів у процесі їх використання, адже всі категорії оборотних активів піддаються даному ризику.

Восьмий етап передбачає процес виділення принципів, які визначають фінансування стосовно конкретних складових оборотних активів. Застосовуючи загальні підходи до фінансування активів, необхідно охарактеризувати принципи фінансування окремо для кожної складової оборотних активів.

На заключному, дев'ятому, етапі процесу управління керівництво підприємства має сформулювати раціональний обсяг джерел фінансування оборотних активів, а також визначити відсоткову частку кожного із джерел. Грунтуючись на вже раніше визначених принципах фінансування, підприємство формує підходи щодо вибору конкретної схеми структури джерел фінансування [40, с.40].

Важливими аспектами процесу управління оборотними активами є ефективний менеджмент запасів, дебіторської заборгованості, грошових ресурсів, а також обрання методу їх фінансування.

В процесі здійснення фінансового менеджменту оборотними активами слід приділити увагу саме методам управління (Рис.1.5) [1, с.320].

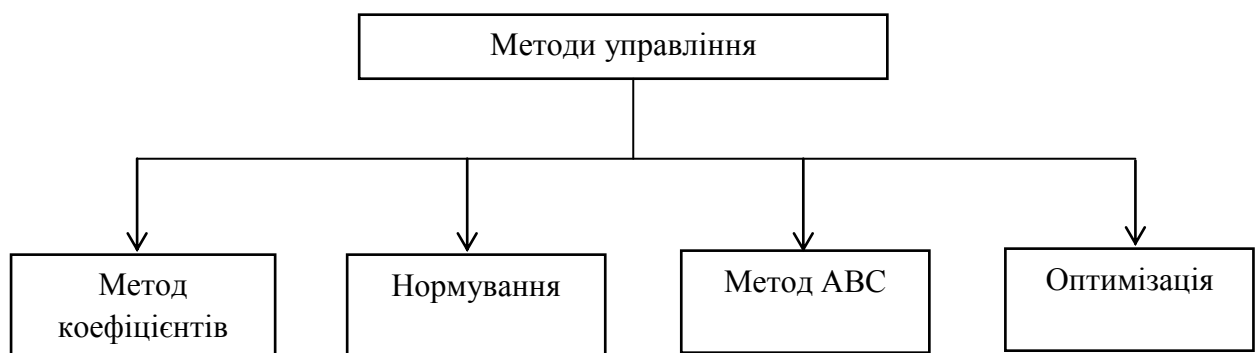

Рис. 1.5 Методи фінансування в процесі управління оборотними активами

Коефіцієнтний метод використовується при розрахунку показників, за допомогою яких можна зробити висновки про фінансовий стан активів, а

також ефективність та доцільність використання обраних джерел їх формування. А саме розраховуються значення таких показників, як відношення питомої ваги запасів, грошових активів, дебіторської заборгованості до загальної вартості оборотних активів; співвідношення власного, позикового та залученого капіталу підприємства, продуктивність використання капіталу.

Метод нормування можна застосувати при оцінці саме оборотних виробничих фондів, готової продукції на складі, а також відвантаженої продукції, щодо якої ще не оформлена розрахункова документація. Процес нормування оборотних активів підприємств передбачає розрахування раціонального розміру оборотних активів, на який впливають такі чинники, як організація процесу виробництва, дотримання договірних умов з контрагентами щодо постачання товарно-матеріальних цінностей та продажу готової продукції.

Проаналізуємо метод ABC, який означає поділ всієї сукупності запасів, що використовуються на виробництві, на 3 категорії залежно від їх матеріальної цінності. До групи А відносять запаси, які є найціннішими з точки зору середньорічної вартості, але використовуються у незначній кількості; група В – запаси із середнім розміром вартості та посереднім обсягом їх використання у виробничому процесі; група С – диференційована сукупність запасів, які є незначними для підприємства через їх грошову вартість. В процесі управління виробничими запасами найбільша увага приділяється запасам групи А, в меншому розмірі — групам В і С. Фінансові витрати на сировину та матеріали являють собою найбільшу суму в структурі собівартості виробленої продукції, отже існує потреба в проведенні ABC-аналізу даних елементів витрат. Також звернемо увагу на те, що метод ABC надає можливість виробничим підприємствам знайти резерви зменшення суми собівартості, приділяючи увагу окремим складовим витрат, інвестиційним проектам чи категоріям товарної продукції [42, с.167].

Здійснення розподілу запасів згідно з наведеною класифікацією необхідно проводити на підприємстві з дотриманням певного алгоритму дій.

Можна виділити такі етапи поділу:

- визначення критерію, за яким класифікують запаси;
- дослідження середньомісячних та річних обсягів запасів;
- аналіз обсягів запасів згідно з їх вартістю в порядку спадання;
- розрахунок питомої ваги конкретного виду запасів в їх загальному обсязі;
- визначення класифікаційних груп [43, с.109-112].

Класифікація запасів за методом ABC-аналізу є ефективною для підприємства з позиції, що всю номенклатуру матеріальних ресурсів або готової продукції можливо розташувати шляхом скорочення валової вартості всіх категорій на складі, а потім провести розміщення в порядку зменшення цих величин. У стандартному вигляді правило ABC передбачає розподіл запасів за рівнем пріоритетності з виділенням трьох груп.

Проведемо обґрунтування доцільності іншого методу оптимізації запасів, який також є розповсюдженим у використанні на практиці - метод XYZ. За даним методом відбувається поділ сировини (матеріалів) на 3 класи в залежності від рівномірності їх споживання у виробництві. Метод аналізу XYZ проводиться у такій послідовності [7, с. 252-257]:

1. Визначення об'єкта аналізу: клієнт, постачальник, товарна група, номенклатурна одиниця запасів тощо.
2. Визначення параметрів, за яким буде проводитись аналіз об'єкта.
3. Визначення періоду та кількості періодів, за якими буде проведений аналіз: тиждень, місяць, квартал, півроку, рік.

Вчені згідно з XYZ-аналізом виділяють наступні групи:

- група X – об'єкти, які мають високий рівень стабільності та можливість точного прогнозування (коефіцієнт варіації до 20%);
- група Y – об'єкти із середнім рівнем стабільності та посередньою ймовірністю прогнозування (коефіцієнт варіації від 20% до 50%);

– група Z – нестабільні об’єкти з низьким рівнем прогнозованості (коефіцієнт варіації від 50%).

Існує декілька етапів проведення XYZ-аналізу. На першому етапі здійснюють розрахунок значення коефіцієнта варіації – відносний показник, що характеризує коливання ознаки, тобто її мінливість. Даний показник визначається за певний проміжок часу. Потім необхідно провести групування товарів за коефіцієнтом варіації у напрямку зростання. На заключному етапі показники об’єкта дослідження розподіляються на категорії X, Y та Z відповідно.

Порівнюючи два останні методи фінансування, слід виділити той факт, що метод ABC-аналізу зручно застосовувати з метою розподілу зусиль з управління запасами виходячи з важливості предметів праці. В той же час за допомогою XYZ-аналізу можливо згрупувати запаси за характером їх споживання та можливістю детального прогнозу змін у їх потребі.

Оптимізація оборотного капіталу представляє собою процес вибору такого значення прогнозованого розміру оборотного капіталу, яке буде задовольняти досягнення максимальної економічної вигоди [44, с. 440-445].

Оптимізацію структури оборотних активів слід проводити на основі оптимізації обсягу кожної окремої складової, а саме: виробничих запасів, поточної дебіторської заборгованості та грошових коштів, які є на поточних банківських рахунках та у касі підприємства. Дана оптимізація передбачає:

- аналіз і планування структури власних і залучених оборотних активів;
- прогнозування розміру потреби в кредитуванні;
- фінансове планування потреби в конкретних складових оборотних активів, які забезпечують матеріальні витрати й оплату праці [45, с.6-10].

1.3. Основні показники ефективності використання оборотних активів підприємства

Дуже важливим питанням для підприємства є аспект ефективності використання оборотних активів, оскільки впливає на сукупну ефективність всього комплексу засобів, що залучені компанією. Дане твердження аргументуємо тим, що період здійснення обороту основних засобів і оборотних активів не є однаковим через відмінності у визначенні економічної суті даних понять, а також через форму залучення до процесу виробництва основних засобів та оборотних активів. Тобто основні засоби не витрачаються та споживаються більше операційного циклу або 12 місяців, водночас оборотні активи — повністю використовуються протягом одного операційного циклу. Швидкість обороту основних засобів вимірюється в роках, в той же час оборотні фонди і фонди обігу протягом року зазвичай здійснюють декілька оборотів. Узагальнимо, що оборотні активи, які забезпечують процес кругообігу фондів обігу та оборотних фондів, впливають на темп розвитку і рівень ефективності всього виробництва [46, с. 128].

Однак неможливо не врахувати той факт, що оборотні активи неоднозначним чином впливають на продуктивність виробничого циклу. З однієї сторони, частина їх функціонує у сфері виробництва, що забезпечує безпосередній вплив на формування суми собівартості, а з іншої – певна їх питома вага постійно перебуває у формі запасів з метою дотримання безперебійності виробничого процесу.

Для того, щоб визначити розмір достатності та продуктивності перебування оборотних активів в процесі кругообігу, потрібно проаналізувати показники, значення яких би детально та об'єктивно охарактеризували ці процеси.

В сучасних ринкових умовах ведення підприємницької діяльності вітчизняними підприємствами, в тому числі підприємствами АПК,

найпоширенішим є метод розрахунку ефективності оборотних активів з використанням формул, які висвітлені у нормативних документах, починаючи з дати введення в дію планово-адміністративної системи економіки. До показників, які слід більш детально дослідити, належать: коефіцієнт оборотності; коефіцієнт завантаження; тривалість періоду одного обороту.

В процесі розрахунку зазначених вище показників з'являється можливість визначити таке значення вартості оборотних активів, яка є раціональною для будь-якої організації, а також тривалості повного їх обороту, починаючи з моменту придбання товарів, робіт і послуг та закінчуючи виходом готової продукції.

Основоположним показником в процесі аналізу є коефіцієнт оборотності ($K_{об}$), адже характеризує кількість оборотів, яка здійснюється оборотними активами протягом досліджуваного періоду. Даний коефіцієнт можна визначити у вигляді відношення чистого доходу від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) до середньорічної вартості оборотних активів [47,с.231]:

$$K_{об} = \frac{ЧД}{\overline{ОА}}, \quad (1.1)$$

де $ЧД$ - чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), тис.грн.;

$\overline{ОА}$ - середньорічна вартість оборотних активів, тис.грн.

З даного відношення можна зробити висновок про суму чистого доходу, яка була отримана підприємством в розрахунку на 1 грн. середньорічної вартості оборотних активів, що була інвестована. Показник повинен мати тенденцію до зростання у динаміці, адже є логічним, що чим більшим є значення коефіцієнта оборотності, тим більш ефективним є комплекс заходів щодо управління оборотними активами на підприємстві. Економічна суть даної формули в тому, що збільшення кількості оборотів призводить або до зростання суми реалізованої продукції за умови наявності

одного й того ж середньорічного залишку оборотних активів, або до вивільнення деякої частки оборотних активів при відсутності змін обсягу реалізованої продукції. Також можливий результат, коли темпи зростання обсягу реалізації перевищують темпи зростання вартості оборотних активів.

Показник тривалості одного обороту в днях (T) показує, за який період часу оборотні активи проходять повний оборот, а саме час від інвестування коштів до одержання доходу від реалізації продукції. Обчислюється шляхом ділення кількості днів у звітному періоді на коефіцієнт оборотності [47,с.231]:

$$T = \frac{D}{K_{об}} = \frac{D \cdot \overline{OA}}{ЧД}, \quad (1.2)$$

де D – тривалість періоду, що аналізується, днів: 30 – місяць, 90 – квартал, 180 – півроку, 270 – три квартали, 360 – рік.

Далі розглянемо коефіцієнт завантаження (K_z) активів в обороті, який надає інформацію про тривалість обороту активів. Одиницею виміру при цьому є часовий період, який бере участь у розрахунку (рік, квартал, місяць) [48,с.341].

$$K_z = \frac{\overline{OA}}{ЧД} \quad (1.3)$$

Так як, коефіцієнт завантаження є величиною, оберненою до коефіцієнта обертання, то існує альтернативний спосіб розрахунку:

$$K_z = \frac{1}{K_{об}}, \quad (1.4)$$

Звернемо увагу на специфічну ознаку аграрного виробництва, яка передбачає, що деяка частка оборотних активів не бере участь у грошовій стадії виробничого циклу і застосовується у наступному виробничому циклі або у сфері основного виробництва та у формі запасів насіння, кормів та молодняку тварин, чи у сфері відтворення основних засобів для поповнення поголів'я худоби основного стада.

Розглянемо величину відносного вивільнення з господарського обороту (-) або додаткового залучення до обороту (+) активів, що розраховується як добуток розміру одноденного чистого доходу в звітному періоді та різниці тривалості в звітному і базовому періодах [47, с.232]:

$$\Delta OA = \frac{ЧД_1}{360} * (T_1 - T_0), \quad (1.5)$$

де ΔOA – вивільнення (-) або додаткове залучення (+) оборотних активів як результат прискорення (уповільнення) їх оборотності, тис. грн;

$ЧД_1$ - чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) у звітному періоді, тис. грн;

T_1 і T_0 - тривалість одного обороту оборотних активів відповідно у звітному і базовому періодах, днів.

Важливою стороною визначення ефективності використання оборотних активів є використання показника матеріаломісткості продукції, який можна розрахувати як частку витрат матеріальних ресурсів (основних і допоміжних матеріалів, палива, енергії тощо) на виготовлення одиниці продукції у загальних витратах [49, с.255]. Матеріаломісткість (M_e) – показник, який являє собою суму матеріальних витрат, що припадають на 1 грн. виробленої продукції, та обчислюється за наступною формулою:

$$M_e = \frac{M}{V}, \quad (1.6)$$

де M - сума матеріальних витрат;

V – обсяг реалізації продукції

Величину загальних витрат виробництва треба обчислювати за вирахуванням суми амортизації основних засобів, оплати праці та непрямих витрат. Отримане значення є сумою матеріальних витрат, тобто використаних оборотних активів сфери виробництва.

В процесі функціонування за умов нестабільної економіки для кожного господарюючого суб`єкта однією з основних цілей є максимізація фінансового результату (прибутку). Для об`єктивного аналізу ефективності

використання оборотних активів важливим є застосування показників рентабельності, які можуть бути розраховані як відношення прибутку (Π) до середньорічних залишків оборотних активів (\overline{OA}). Показник рентабельності оборотних активів при аналізі ефективності їх використання пропонує для використання Н.В. Колчина [50, с. 140].

$$P = \frac{\Pi}{\overline{OA}}, \quad (1.7)$$

де Π - чистий прибуток підприємства, тис.грн.

Обсяг виручки від реалізації продукції, робіт та надання послуг свідчить про рівень попиту покупців на виготовлену підприємством продукцію чи надані послуги, повернення вкладеної у виробництво продукції коштів та про можливість вчасно розпочати новий виробничий цикл. А також дає змогу зробити висновки щодо ефективності здійснення управління оборотними активами. Використовуючи в процесі аналізу форму фінансової звітності № 2 «Звіт про фінансові результати», при визначенні рентабельності оборотних активів доцільно використовувати показник «Валовий прибуток від реалізації продукції, робіт і послуг». Даний показник, розрахований у відсотках, більш точно характеризує ефективність використання саме оборотних засобів у грошових одиницях та свідчить, скільки прибутку припадає на 1 грн. оборотних засобів [51,с.141].

$$P = \frac{ВП}{\overline{OA}}, \quad (1.8)$$

де ВП – валовий прибуток від реалізації продукції, робіт і послуг;

\overline{OA} – середньорічна вартість оборотних активів.

Далі розглянемо деякі показники, які пропонуються науковцями окремо для аналізу підприємств аграрного сектору. А саме з метою економічної оцінки ефективності функціонування оборотних активів пропонується до річного розміру чистого доходу від реалізації продукції додати вартість молодняка тварин, переведеного в основне стадо і при цьому

віднявши вартість вибракуваних тварин з основного стада на відгодівлю. Річний оборот можливо визначати за наступною формулою [52, с.105]:

$$Ч_{\text{в}} = V + M_{\text{м.п.}} - T_{\text{о.с.}}, \quad (1.9)$$

де V – вартість реалізованої продукції, робіт і послуг;

$M_{\text{м.п.}}$ - вартість переведеного в основне стадо молодняку тварин;

$T_{\text{о.с.}}$ – вартість тварин основного стада, переведеного на нагул і відгодівлю.

З метою проведення розрахунку обґрунтованого обсягу оборотних активів, які функціонують у виробничому циклі аграрних підприємств, запропоновано аналізувати не тільки середньомісячні або середньорічні їх залишки, а також й планові, фактичні витрати на основні засоби у натуральному і вартісному виразах в розрахунку на гектар землі, голову худоби, чи на 100 грн. вартості основних засобів, беручи до уваги їх середньорічну балансову оцінку. Запропонований метод є раціональним, адже середньорічні або середньомісячні запаси кожної категорії матеріальних цінностей є похідною від швидкості обороту самих запасів. Провівши аналіз середньорічної вартості оборотних активів і суми вкладеної їх вартості у виробничий процес, можна оцінити на скільки підприємство забезпечено оборотними активами виробничої сфери за умови безперебійності їх обігу у процесі відтворення на макро- і мікроекономічному рівні.

Далі розглянемо ще декілька специфічних показників ефективності використання оборотних активів, які використовуються саме сільськогосподарськими підприємствами [53, с.150-153]:

1) Витрати насіння на 1 ц зібраного врожаю розраховується шляхом ділення загальних витрат насіння на обсяг зібраного врожаю у центнерах.

2) Витрати кормів в розрахунку на одиницю виробленої продукції характеризується відношенням загальних витрат кормів до обсягу виробленої продукції. Дане значення необхідно розраховувати для кожної групи та виду

худоби і птиці, а також на одну умовну голову. Зазначені показники відображають рівень годівлі сільськогосподарських тварин.

3) Коефіцієнт ефективності планування оборотних активів дорівнює фактичним залишкам оборотних активів, поділених на планові залишки за кожним елементом структури оборотних активів. За допомогою даного коефіцієнта можна розрахувати суму оборотних активів, необхідних для ефективного виробництва.

Підсумовуючи результати проведеного аналізу показників, можна стверджувати, що об'єктивну оцінку продуктивності використання оборотних активів суб'єктів господарювання агропромислового комплексу можна отримати на основі комплексу сукупності показників, серед яких показники оборотності займають основоположне, але не єдине місце. В економічній літературі найчастіше зустрічається оцінка оборотних активів як за допомогою показників їх стану на конкретну дату, так і за показниками їх використання за певний період часу. Характеристика оборотних активів у кількісному співвідношенні станом виключно на конкретну дату створює видимість статичності оборотних активів, однак їх використання є безперервним і потребує аналізу в динаміці. Стан і використання оборотних активів є взаємозалежними. Цей взаємозв'язок можна пояснити з точки зору, що стан оборотних активів обумовлює ступінь їх використання і, навпаки, від рівня використання оборотних активів залежить їх стан. Розбіжності у трактуванні понять стану та використання оборотних активів призвели до існування чисельних варіантів категорій їх економічної ефективності, які здебільшого дуже відрізняються одна від одної.

Висновки до розділу 1

1. Після проведеного дослідження теоретичних аспектів утворення і функціонування оборотних активів підприємства можемо підсумувати, що немає єдиного науково визначеного поняття «оборотні активи». Однак в

Положенні (стандарти) бухгалтерського обліку 2 "Баланс" зазначено : «Оборотні активи – грошові кошти та їх еквіваленти, які не обмежені у використанні, а також інші активи, призначені для реалізації або споживання протягом операційного циклу, або протягом дванадцяти місяців з дати балансу».

2. В ході аналізу наукової літератури було виявлено, що до складу оборотних активів відносять оборотні засоби та поточні фінансові інвестиції. В свою чергу до основних засобів входять оборотні фонди та фонди обігу. До фондів обігу належить готова продукція, грошові кошти на рахунках у банку та у касі підприємства, не оплачена відвантажена продукція. Найбільший відсоток в структурі оборотних виробничих фондах займають предмети праці: сировина, основні і допоміжні матеріали, тара, паливо, напівфабрикати. Знаряддя праці також можна віднести до оборотних виробничих фондів.

3. В процесі дослідження економічної літератури, виявлено поділ джерел формування оборотних активів на три групи: власні, прирівняні до власних та позичені. До складу власних ресурсів утворення оборотних активів відносяться: статутний капітал, додатковий капітал, резервний фонд, цільове фінансування та нерозподілений прибуток підприємства. До джерел, які можна прирівняти до власних, належать стійкі пасиви. Стійкі пасиви включають в себе: мінімальну заборгованість з заробітної плати, платежів до бюджету з податків і соціальних відрахувань, відрахувань до позабюджетних фондів; мінімальні залишки фондів матеріального заохочення, що тимчасово не використовуються за призначенням; заборгованість постачальникам за акцептованими розрахунковими документами, час сплати яких ще не настав та ін.; резерв майбутніх витрат і платежів. До позичених джерел формування оборотних активів відносять банківські кредити, як довгострокові, так і короткострокові; комерційні кредити; відстрочені податкові зобов'язання; фінансову допомогу від інших організацій та третіх осіб.

4. Визначено основні задачі управління оборотними активами, а саме: підтримання безперебійності виробничого циклу на підприємстві, прискорення коефіцієнта оборотності та періоду одного обороту активів, підвищення прибутковості оборотних активів, мінімізація рівня ризиків і витрат, пов'язаних з формуванням і використанням оборотних активів. Авторами було виділено дев'ять етапів комплексу дій стосовно фінансового менеджменту оборотними активами та описано кожний з них.

5. В ході дослідження звернено увагу на методи фінансування оборотних активів підприємства. Було виділено чотири методи: метод коефіцієнтів, нормування, метод ABC та XYZ-аналіз, оптимізаційний метод.

6. Проаналізовано показники, за допомогою яких можна проаналізувати рівень ефективності використання оборотних активів на підприємстві. Серед таких можна виділити наступні: коефіцієнт оборотності; коефіцієнт завантаження; період одного обороту у днях; матеріаломісткість; рентабельність оборотних активів, величина відносного вивільнення або додаткового залучення оборотних активів.

РОЗДІЛ 2. ОЦІНКА ФІНАНСОВОГО СТАНУ ТА СТРУКТУРИ ОБОРОТНОГО КАПІТАЛУ ПІДПРИЄМСТВА

2.1. Організаційно-економічна характеристика ТОВ «Агро-Світ»

Об'єктом дослідження є товариство з обмеженою відповідальністю «Агро-Світ» (ТОВ «Агро-Світ»). ТОВ «Агро-Світ» є самостійною юридичною особою, має самостійний баланс, розрахунковий рахунок в установах банку, штамп, печатку. ТОВ «Агро-Світ» було зареєстровано «08» квітня 2003 року. Очолює підприємство директор Книш Ігор Павлович.

Статутний капітал ТОВ «Агро-Світ» у розмірі, що дорівнює 18 500,00 грн. До переліку засновників даного підприємства відносяться:

- КНИШ ІГОР ПАВЛОВИЧ (розмір статутного внеску - 6290,00 грн., 34 %);
- КІЗІЛЬ ОЛЕКСАНДР ПЕТРОВИЧ (розмір статутного внеску – 6105,00 грн., 33%)
- КНИШ ПАВЛО ІГОРОВИЧ (розмір статутного внеску - 6105,00 грн., 33 %)

Товариство здійснює свою діяльність у відповідності до закону України «Про господарські товариства», Господарського кодексу України та інших нормативно-законодавчих актів, Статуту та Установчого договору.

Видами діяльності Товариства згідно Статуту є:

- Вирощування зернових культур (крім рису), бобових культур і насіння олійних культур (основний);
- Розведення великої рогатої худоби молочних порід;
- Розведення свиней;
- Виробництво олії та тваринних жирів;
- Оптова торгівля зерном, необробленим тютюном, насінням і кормами для тварин;

- Роздрібна торгівля з лотків і на ринках харчовими продуктами, напоями та тютюновими виробами;

- Допоміжна діяльність у рослинництві.

В рослинництві особливе місце займають такі культури, як пшениця, кукурудза на зерно, ячмінь, соняшник. Рішення стосовно ведення господарської діяльності ТОВ «Агро-Світ» вирішуються на загальних зборах учасників. На підприємстві виконавчим органом є директор, який має право вирішального голосу та приймає рішення стосовно питань функціонування ТОВ «Агро-Світ». Процес використання чистого прибутку визначається самостійно товариством за фінансовими результатами діяльності за місяць, рік, квартал або рік. Рішення стосовно періодичності розподілу прибутку приймається на зборах засновників.

Бухгалтерський облік на підприємстві здійснює відділ бухгалтерії, який очолює головний бухгалтер, що призначається на посаду директором. На підприємстві застосовується меморіально-ордерна форма бухгалтерського обліку. Задача контролю за відповідністю реєстрів обліку, порядку, і методу реєстрації й узагальнення інформації знаходиться у повноваженнях головного бухгалтера організації.

Важливим аспектом для підприємства агропромислового комплексу є розмір самого підприємства, адже розмір впливає на можливість впровадження у виробництво сучасної техніки, наукової організації праці, підвищення виробничої продуктивності, значення собівартості продукції.

В економічній літературі існує декілька показників, за якими можна охарактеризувати розмір сільськогосподарського підприємства. Такими показниками є: вихід продукції (валової і товарної); наявність землі, основних виробничих фондів, техніки, поголів'я; площа багаторічних насаджень; число зайнятих працівників [54, с.19].

Найбільш вагомим та змістовним показником для оцінки розміру підприємства є земельна площа, а саме: сільськогосподарські угіддя, рілля, площа посіву, багаторічні насадження. Оцінка розміру земельної площі

дозволить визначити раціонально необхідну суму основних фондів і капітальних інвестицій у виробничий та операційний процес, меліорацію, пристрій дорожньої мережі.

Можна стверджувати, що земельна площа впливає на обсяг виконуваних робіт у сфері рослинництва. А виходячи з обсягу робіт можливо дослідити потребу компанії в техніці й робочій силі. Земельна площа має вплив і на масштаб сільськогосподарського підприємства, що впливає на організацію процесу управління. Підсумовуючи вищенаведене, земельна площа - один з найефективніших показників для встановлення розміру конкретного підприємства та його підрозділів. Проаналізуємо показники структури земельних ресурсів ТОВ «Агро-Світ» у таблиці 2.1.

Таблиця 2.1

Динаміка складу та забезпеченості земельними угіддями ТОВ «Агро-Світ»

Показник	2015 р.	2016 р.	2017 р.	2018 р.	2019 р.	2019р. у % до 2015р.
Площа с.-г. угідь, га	2737	2722	2722	2686	2710	99
Площа ріллі, га	-	-	-	-	-	-
Посівна площа, га	2737	2722	2722	2686	2710	99
Рівень розораності земель, %	-	-	-	-	-	-
Ступінь освоєння земель для с.-г. виробництва, %	100	100	100	100	100	1(в.п.)
Приходиться на 1 робітника, га: - с. -г. угідь	31	33	32	37	37	119,35

З даної таблиці видно, що підприємство не використовує площу земельних ділянок під ріллю, а отже ступінь освоєння земель зберігається на рівні 100% протягом всього аналізованого періоду.

Так як, середньорічна кількість працівників зменшилась на 14 осіб за 2015-2019рр., то площі сільськогосподарських угідь на одного робітника припадає на 19% більше у 2019 р., ніж у 2015р.

Частина валової продукції, яка виробляється та реалізується аграрними підприємствами, називають товарною. Покупцями даної продукції є

контрагенти з різних галузей економіки, а саме держава, населення, ринок, підприємства громадського харчування, споживчі кооперації й інші установи. Спеціалізацію ТОВ «Агро-Світ» у галузі рослинництва з виробництва окремих культур розглянемо у додатку А.

За даними таблиці додатку А на даний момент ТОВ «Агро-Світ» веде свою діяльність виключно у галузі рослинництва. У 2019 р. найбільшу питому вагу займає виробництво пшениці озимої (42,57%) та соняшника (28,49%), а у 2015р. – виробництво пшениці озимої - 33,69%, а соняшника - 50,23%. За досліджуваний період найбільше зросли обсяги реалізації ячменю ярого (у два рази), пшениці озимої (на 67%) та іншої продукції рослинництва (у 147 разів). Однак в той же час знизилась обсяги реалізації соняшника на 25%, що може бути пов'язано з незначною зміною спеціалізації підприємства.

Березівський П.С у своїй праці «Організація виробництва в аграрних формуваннях» висуває думку про те, що ефективність виробничого циклу залежить не тільки від розміру галузей, які за питомою вагою є основними, а й від рівня розвитку супутніх галузей товарного характеру. Адже чим більше на підприємстві таких галузей, тим зазвичай менші їх розміри і нижча концентрація виробництва [55, с.248]. З цього слідує, що при аналізі сільськогосподарського підприємства є важливим поррахувати такий показник як коефіцієнт спеціалізації, який показує відсоток зосередження товарного виробництва. Для визначення даного коефіцієнта складемо ранжирований ряд. Зробимо відповідні розрахунки за формулою:

$$K = 100 : (\sum PVi (2i - 1)),$$

де PVi - питома вага i -го виду товарної продукції в загальному її об'єму;
 i – порядковий номер окремих видів продукції по їх питомій вазі в ранжированому ряді. Проведені розрахунки наведені у таблиці 2.2.

Таблиця 2.2

Ранжирований ряд питомої ваги окремих видів продукції, %

Рік	1	3	5	7	9	11
2015р	50,23	33,69	12,04	3,95	0,09	0,007
2016р	51,79	35,46	6,42	4,16	1,40	0,77
2017р	43,31	29,90	20,77	6,01	-	-
2018р	34,61	30,04	28,58	6,77	-	-
2019р	42,57	28,49	12,45	10,36	6,13	-

$$K_{2015} = \frac{100}{240,037} = 0,42;$$

$$K_{2016} = \frac{100}{240,46} = 0,42;$$

$$K_{2017} = \frac{100}{278,93} = 0,36;$$

$$K_{2018} = \frac{100}{315,02} = 0,32;$$

$$K_{2019} = \frac{100}{317,98} = 0,31.$$

Коефіцієнт рівня спеціалізації підприємства складає: в 2015р. – 0,42, 2016р – 0,42, 2017р – 0,36, 2018р – 0,32, 2019 р – 0,31.

За розрахованим значенням коефіцієнта спеціалізації можна говорити про рівень спеціалізації аграрного підприємства з урахуванням усіх його товарних галузей. Протягом 2015-2017 рр. даний показник перебуває у межах середнього рівня спеціалізації (межі 0,35 – 0,50). Однак показник у динаміці прямує до зниження та у 2018 та 2019 роках підприємство має слабкий рівень спеціалізації продукції, а отже становиться багатогалузевим.

Оборотні активи займають значний відсоток у структурі балансу. Дана частина активів являється наймобільнішою складовою капіталу, а також маємо відмітити, що на фінансовий результат господарської діяльності значно впливає саме стан і рівень раціонального використання оборотних активів [56, с.367].

Так само і на виробничу потужність компанії та рівень технічної озброєності праці значний вплив мають основні виробничі фонди. Звернемо також увагу на те, що важливим є зростання значень таких показників

діяльності підприємства як: продуктивність праці, фондівіддача, собівартість реалізованої продукції, капітальні інвестиції. Зростання зазначених показників можна досягти за умови пошуку шляхів підвищення ефективності використання основних фондів і виробничих потужностей [57,с.30-32]. Тому проаналізуємо ефективність використання оборотних засобів у таблиці 2.3.

Таблиця 2.3

Динаміка основних і оборотних засобів, рівень забезпеченості та ефективність їх використання в ТОВ «Агро-Світ»

Показник	2015р	2016р	2017р	2018р	2019р.	Відношення 2019р. до 2015р., %
Середньорічна вартість основних фондів, тис. грн.	7799,5	11443,5	18359	23713	27252	349,4
Середньорічна вартість оборотних фондів, тис. грн.	18272,5	28097	28465	24780,5	28548	156,2
Фондозабезпеченість в розрахунку на 100 га с.-г. угідь, тис. грн.	284,9	420,4	674,5	882,8	1005	352,8
Фондоозброєність праці в розрахунку на 1 середньорічного працівника, тис. грн.	90,7	141,3	221,2	329,3	378,5	417,3
Фондовіддача в розрахунку на 100 грн. основних фондів, грн.	50,03	79,6	158,4	196,1	153,1	306,0
Фондомісткість 100 грн. валової продукції, грн.	2	1,3	0,6	0,5	0,7	35
Вартість оборотних фондів в розрахунку на 100 га с.-г. угідь, тис. грн.	667,61	1032,2	1045,7	922,6	1053,4	157,8

Збільшення значення фондозабезпеченості за аналізований період в 3,5 рази відбулось за рахунок постійного збільшення вартості основних фондів, а саме з 8023 тис.грн. у 2015 р. до 28932 тис.грн. у 2019 р. і свідчить про сталий розвиток сільськогосподарського виробництва. Відповідно і середньорічна вартість основних фондів збільшилась в 3,5 рази за аналізований період.

Збільшення фондоозброєності в 4 рази пов'язане зі зменшенням середньооблікової чисельності працівників на підприємстві з 86 у 2015 році до 72 у 2019 році, а в той же час середньорічна вартість основних засобів зросла у 3,5 рази. Показник фондівіддачі збільшився в три рази у 2019р. в порівнянні з 2015р. у зв'язку зі збільшенням суми основних засобів в 3,6 рази в той же час, коли сума виручки від реалізованих товарів, робіт, послуг зросла у 1,5 рази.

Також з таблиці бачимо, що знизилось значення фондомісткості у зв'язку зі зменшенням суми валового прибутку з 9190 тис.грн. у 2015р. до 5228 тис.грн. у 2019 р.

Далі необхідно розглянути трудові ресурси, від достатності, продуктивності та ефективного використання яких прямо пропорційно залежить результат ведення підприємницької діяльності і рівень конкурентоздатності підприємства. За участю трудових ресурсів відбувається рух матеріальних фондів виробництва. Качан Є.П. зазначає, що «від забезпеченості підприємства трудовими ресурсами та ефективності їх використання залежать обсяг і своєчасність виконання всіх робіт, ефективність використання устаткування, машин, механізмів і, як результат, обсяг виробництва продукції, її собівартість, прибуток і ряд інших економічних показників» [58, с.38].

Показники ефективності використання трудових ресурсів наведені у таблиці 2.4. Позитивним явищем для ТОВ «Агро- Світ» є збільшення суми валової продукції на 14% у 2019 р. в порівнянні з 2015р. У порівнянних цінах товарну продукцію використовують для аналізу динаміки загального обсягу виробництва, продуктивності праці, фондівіддачі з метою усунення впливу процесу інфляції на динаміку виробництва продукції за певний період.

Негативною тенденцією є зменшення середньорічної кількості працівників на 16%, однак незважаючи на цей факт річна продуктивність праці зросла на 36%.

Таблиця 2.4

Динаміка трудових ресурсів та ефективність їх використання в
ТОВ «Агро-Світ»

Показник	2015р.	2016р.	2017р.	2018р.	2019 р.	Відношення 2019р. до 2015 р., %
Валова продукція в порівняних цінах 2010 р., тис. грн. - всього:	15590,64	14363,13	11588,34	12091,39	17795,67	114,14
в т.ч. в рослинництві	15590,64	14363,13	11588,34	12091,39	17795,67	114,14
в тваринництві	-	-	-	-	-	-
Середньорічна кількість працівників, чол. – всього:	86	81	83	72	72	83,72
в т.ч. в рослинництві	86	81	83	72	72	83,72
в тваринництві	-	-	-	-	-	-
Річна продуктивність праці, тис. грн. – всього:	181,29	177,32	139,62	167,94	247,16	136,33
в т.ч. в рослинництві	181,29	177,32	139,62	167,94	247,16	136,33
в тваринництві	-	-	-	-	-	-

Для того, щоб розрахувати рівень ефективності застосування виробничих ресурсів для виробництва і реалізації продукції, виявити продуктивність операційної діяльності підприємства, необхідно проаналізувати виробничо-господарську діяльність ТОВ «Агро- Світ» (таблиця 2.5).

За досліджуваний період сума основних засобів в розрахунку на 100 га с/г угідь збільшилась утричі у зв'язку зі зростанням вартості самих основних засобів, а саме з 8 023 тис.грн. у 2015р. до 28 932 тис.грн. у 2019р.

Також з таблиці бачимо, що урожайність соняшника зросла на 51%, що являє собою фактором впливу збільшення суми чистого доходу від реалізації, однак урожайність зернових культур знизилась на 2%.

Таблиця 2.5

Основні показники виробничо-господарської діяльності

ТОВ «Агро- Світ»

Показник	2015р.	2016р.	2017р.	2018р.	2019 р.	2019р. у % до 2015р.
Приходиться на 100 га с/г угідь, тис.грн.	284,97	420,41	674,47	882,84	1005,6	352,9
- основних фондів						
- прямих затрат праці	57,1	54,1	59,5	60,9	60,4	105,8
Вироблено валової продукції в співставних цінах, тис.грн в розрахунку на:	569,63	527,67	425,73	450,16	656,67	115,3
- 100 га с. -г угідь						
- 1 грн. основних фондів	2	1,3	0,63	0,50	0,65	32,5
- 1 середньорічного робітника	181,29	177,32	139,62	167,94	247,16	136,33
Урожайність						
- зернових і зернобобових	30,32	53,63	42,60	27,10	29,56	97,5
- соняшника	22,02	16	26,71	26,45	33,28	151,1
Рівень рентабельності, %	51,43	57,49	84,83	3,52	14,63	-36,8

Валової продукції припадає на 1 грн.основних фондів у 2019 р. на 67% менше у зв'язку зі збільшення суми основних засобів у 3,5 рази. Негативним явищем є зниження рівня рентабельності ТОВ «Агро- Світ» на 36,8 %, що пов'язано з тим, що собівартість реалізованої продукції збільшилась удвічі, а сума чистого прибутку знизилась на 82%. Можемо порекомендувати такі шляхи підвищення рентабельності, як: зосередження виробництва на вирощуванні високорентабельної продукції, удосконалення процесу виробництва продукції з середнім рівнем рентабельності та припинити вирощування низькорентабельної продукції; впровадження сучасних технологій у виробництво, які сприятимуть мінімізації витрат, економії часу, підвищенню якості продукції і тим самим приведуть до збільшення прибутку на підприємстві; корегування маркетингової політики; уникнення зайвих витрат: штрафів, пені та стягнень; ведення ефективної політики управління діяльністю підприємства.

2.2. Аналіз фінансового стану підприємства

Підприємства різних форм господарювання за умов функціонування сучасної ринкової економіки в процесі ведення діяльності головною метою визначають забезпечення стабільного та безперервного виробничо-збутового процесу із високим рівнем прибутковості та своєчасним процесом розрахунків з контрагентами, державою та найманими працівниками. Для того, щоб досягти заявленої мети, неможливо обійтись без постійного аналізу фінансового стану підприємства, що допоможе швидко реагувати на зовнішні фактори та підвищить рівень конкурентоздатності на ринку. Також не можемо не виділити один з основних принципів комерційного розрахунку, який базується на отриманні максимального рівня прибутку при здійсненні мінімальних витрат. Отже, актуальності набуває проблема всебічної та регулярної оцінки фінансового стану з метою прийняття ефективних управлінських рішень.

У зв'язку з викладеним вище проаналізуємо майновий стан ТОВ «Агро-Світ», адже стабільність підприємства в значній мірі залежить від номенклатури майна, що є в розпорядженні підприємства, а також від того в які активи вкладено капітал, рівень доходу, який приносять. Завданням керівництва компанії є визначитись за рахунок яких джерел ресурсів здійснювати свою діяльність, і в які сфери діяльності необхідні більші капіталовкладення.

Майновий стан являється однією з характеристик фінансового стану підприємства, за допомогою якої оцінюється склад, структура та динаміка майна і джерел формування капіталу [59, с. 302]. Аналіз майна підприємства має пріоритетне значення, адже від його вартості та структури залежать обсяг діяльності, рівень платоспроможності та фінансова стійкість, і врешті-решт розвиток суб'єкта господарювання. Майновий стан підприємства характеризується використанням активів і джерелами їх формування (пасивів) (таблиця 2.6).

Таблиця 2.6

Динаміка майнового стану АВ ТОВ «Агро-Світ»

Показники	2015 р.	2016 р.	2017 р.	2018 р.	2019 р.	2019 р. до 2015 р у %
Частка оборотних виробничих фондів	0,04	0,13	0,24	0,29	0,24	600
Частка основних засобів в активах	0,26	0,31	0,47	0,49	0,48	184
Коефіцієнт зносу основних засобів	0,52	0,42	0,39	0,42	0,44	-0,08
Частка оборотних виробничих активів	0,03	0,09	0,12	0,14	0,13	433
Коефіцієнт оновлення основних засобів	0,11	0,35	0,28	0,18	0,15	0,04
Коефіцієнт мобільності активів	2,88	2,22	1,09	1,00	1,09	-1,79

З таблиці бачимо, що за аналізований період частка оборотних виробничих фондів в оборотних активах збільшилась в 6 разів, що означає збільшення суми обігових коштів, яка використовується у виробництві, а саме обсяг незавершеного виробництва зріс у 7,5 рази.

Відповідно й частка оборотних виробничих активів збільшилась у 4 рази, що є позитивною тенденцією, адже означає збільшення частки виробничих фондів у валюті балансу. Коефіцієнт мобільності зменшився на 1,79 од. через збільшення суми необоротних активів у 2019 р. у порівнянні з 2015 р.у 3,5 рази, що є характерним для сільськогосподарського підприємства через значні вкладення оборотних коштів в основні засоби.

Фінансова стійкість будь-якого підприємства в більшій мірі обумовлена діловою активністю, вплив на яку мають різні фактори, такі як: конкурентоздатність, кількість ринків збуту продукції, рівень виконання плану за основними показниками господарської діяльності, швидкість обороту оборотних активів, стабільність економічного зростання [60, с.161-170]. Саме ділова активність підприємства являється вирішальним фактором

комерційного успіху. Більше того, ділова активність виступає визначальною характеристикою положення підприємства на ринку [61, с.74-75].

Ділову активність можна охарактеризувати як показник, який відображає ефективність процесу управління в напрямі забезпечення розвитку і досягнення поставлених коротко- та довгострокових цілей в різних сферах господарської діяльності. Необхідно проаналізувати рівень ділової активності ТОВ «Агро-Світ» для того, щоб визначити які показники потребують особливої уваги з метою подальшого забезпечення сталого розвитку та підвищення конкурентоздатності [62, с. 314]. Для аналізу ділової активності підприємства розрахуємо наступні показники, що зазначені в таблиці 2.7.

Таблиця 2.7

Показники ділової активності ТОВ «Агро-Світ»

Показники	2015р	2016р	2017р	2018р	2019 р	2019 р. до 2015 у %
Оборотність активів, ресурсовіддача коефіцієнт трансформації	0,86	0,88	0,89	0,78	0,68	-0,18
Фондовіддача	3,37	2,85	1,85	1,57	1,42	42,14
Коефіцієнт оборотності обігових коштів	1,48	1,51	1,42	1,62	1,43	-0,05
Період одного обороту обігових коштів	243	238	254	222	252	103,70
Коефіцієнт оборотності запасів(обороті)	1,70	0,45	1,27	2,60	2,07	0,37
Період одного обороту запасів (дні)	211	800	283	138	173	82,00
Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості (обороті)	3,69	3,36	3,77	4,15	3,93	0,24
Період погашення дебіторської заборгованості (дні)	97	107	95	86	91	93,81
Коефіцієнт оборотності готової продукції	3,21	3,47	3,31	4,79	4,23	1,02
Період погашення кредиторської заборгованості (дні)	4	4	5	1	12	300
Період операційного циклу (дні)	308	907	378	224	266	86,36
Період фінансового циклу(днів)	303	902	372	222	254	83,83
Коефіцієнт оборотності власного капіталу (оборотність)	0,87	0,89	0,89	0,88	0,85	-0,02

За досліджуваний період значення показника фондівіддачі зменшилось на 58%, що пов'язано зі збільшенням суми основних засобів у 3,6 рази. Для підвищення значення показника необхідно забезпечити повноцінну завантаженість обладнання. Також можливим рішенням є продаж частини невикористовуваних основних засобів.

Тривалість одного обороту запасів характеризує кількість днів, протягом яких вид окремий вид матеріального ресурсу перебував у запасі з моменту його надходження на склад до моменту його реалізації. Позитивною тенденцією є зменшення на 18% періоду одного обороту запасів. Чим швидше грошові кошти, вкладені в запаси, повертаються на підприємство у формі виручки від реалізації готової продукції, тим вище ділова активність підприємства.

Збільшення коефіцієнта оборотності готової продукції означає зростання попиту на продукцію підприємства та збільшення кількості контрагентів-покупців. Скорочення операційного циклу та фінансового циклу на 14% та 16% відповідно розглядається як позитивна тенденція, яка була досягнута за рахунок прискорення виробничого процесу та оборотності дебіторської заборгованості.

Зростання періоду погашення кредиторської заборгованості у три рази пов'язано зі збільшенням суми кредиторської заборгованості за товари, роботи, послуги у 13 разів у 2019р. в порівнянні з 2015 р. Це може привести до погіршення відносин з постачальниками, а також до збільшення вартості поставлених товарів. Тому для вирішення цієї проблеми можливо, наприклад, скласти таблицю, де буде вказано рахунки постачальників та терміни їх сплати, кінцеве сальдо за кожним рахунком. В такій зведеній відомості міститься реєстр рахунків за кожним постачальником і підрядником та інформація про те, за які послуги чи товари підприємство має борг, які строки оплати, а також відображається залишок по кожному рахунку на кінець дня та накопичувальним чином на кінець місяця.

Розглянемо ділову активність з іншого боку за допомогою "золотого правила економіки", основою якого є визначення ділової активності як категорії, за допомогою якої можна дослідити рівень ефективності використання авансованих ресурсів в динаміці і описується формулою [63,с. 112-116; 64,с. 42-49]:

$$TЗ(ЧП) > TЗ(ЧД) > TЗ(А) > 100\%,$$

де $TЗ(ЧП)$ — ланцюговий темп зростання чистого прибутку підприємства;

$TЗ(ЧД)$ – ланцюговий темп зростання чистого доходу (виручки) від реалізації товарів, робіт, послуг підприємства;

$TЗ(А)$ - ланцюговий темп зростання активів підприємства.

Розрахунки ланцюгового темпу зростання чистого доходу наведемо у вигляді таблиці 2.8.

Таблиця 2.8

Динаміка абсолютних показників ділової активності

Показники	2016р.	2017р.	2018р.	2019р.	Абсолютний приріст, тис.грн.			Темп росту, %		
					2017р. до 2016р.	2018р. до 2017р.	2019р. до 2018р.	2017р. до 2016р.	2018р. до 2017р.	2019р. до 2018р.
Чистий прибуток, тис.грн.	16524	3475	809	1840	-13049	-2666	1031	21,03	23,28	227,44
Виручка від реалізації., тис.грн.	42475	40506	40169	40966	-1969	-337	797	95,36	99,17	101,98
Активи, тис.грн.	47929	45719	51268	60404	-2210	5549	9136	95,39	112,14	117,82

З проведених розрахунків можна скласти такі рівняння:

2017 до 2016 рр.: $TЗ(ЧП) < TЗ(ЧД) < TЗ(А) < 100\%$;

2018 до 2017 рр.: $TЗ(ЧП) < TЗ(ЧД) < TЗ(А) > 100\%$;

2019 до 2018 рр.: $TЗ(ЧП) > TЗ(ЧД) < TЗ(А) > 100\%$.

Отже, протягом всіх аналізованих років «золоте правило економіки» не було дотримано. Найбільше відхилення спостерігалось у 2016-2017 рр., адже сума чистого прибутку у 2017 р. зменшилась на 79% у порівнянні з 2016 р., в

той час, коли виручка від реалізації зменшилась лише на 5%, що пов'язано зі збільшенням суми фінансових витрат на 14951 тис.грн. Темп росту чистого прибутку є меншим за темп росту активів, що може говорити про неефективність їх використання. Також спостерігається зниження чистого прибутку у 2018 р. на 77%, порівнюючи з 2017р., що можна пов'язати зі збільшенням суми собівартості на 77%.

У 2018-2019 рр. ситуація найбільш приближена до виконання «золотого правила економіки», так як темп росту чистого прибутку показує збільшення його показника удвічі, що відбулось у зв'язку зі зменшенням суми собівартості на 3066 тис.грн. у 2019 р. в порівнянні з 2018 р. Темп росту виручки від реалізації, є меншим за темп росту чистого прибутку, однак є недостатнім, так як відносний показник збільшення суми активів залишається більшим за показник збільшення виручки. Тож можемо зробити висновок, що динаміка у 2019 р. є позитивною та в майбутньому можливо спостерігати прискорення темпу зростання виручки від реалізації підприємства.

Далі в процесі аналізу фінансового стану ТОВ «Агро-Світ» перейдемо до показників рентабельності, адже дані показники дають можливість оцінити можливості підприємства щодо формування прибутку на перспективу. Загальновідомо, що підприємство вважається рентабельним, якщо доходи від реалізації продукції (робіт, послуг) не тільки покривають витрати на виробництво, але й приносять ту суму чистого прибутку, яка є достатньою для ефективного функціонування підприємства. Оцінимо показники рентабельності у таблиці 2.9.

З наведеної таблиці видно, що рентабельність власного капіталу зменшилась на 0,29 од., що пов'язано зі зменшенням суми чистого прибутку в 10 разів у 2019 р. в порівнянні з 2015 р. Зниження виробничих, збутових та інших витрат дозволить збільшити розмір чистого прибутку, як і активізація роботи з нарощування доходу.

Негативною тенденцією є зменшення рентабельності виробничих фондів на 1,06 од. Так як рівень запасів зріс в 1,8 разів, то необхідно оптимізувати їх структуру і продати надлишки. Надалі необхідно підтримувати обсяг запасів таким, щоб забезпечити безперебійний виробничий процес. Показник коефіцієнта стійкості економічного зростання зменшився на 0,28 од., що означає зміну політики розподілу прибутку на підприємстві - все менше коштів реінвестується в підприємство.

Таблиця 2.9

Динаміка показників рентабельності ТОВ «Агро-Світ»

Показники	2015р	2016р	2017р	2018р	2019р	2019 р. до 2015р., +,-
Рентабельність активів за прибутком від звичайної діяльності	0,03	0,34	0,08	0,02	0,03	0
Рентабельність власного капіталу	0,32	0,34	0,07	0,02	0,03	-0,29
Рентабельність виробничих фондів	1,11	0,86	0,13	0,02	0,05	-1,06
Рентабельність реалізованої продукції за прибутком від реалізації	0,27	0,32	0,43	0,03	0,07	-0,2
Рентабельність реалізованої продукції за прибутком від операційної діяльності	0,38	0,40	0,47	0,05	0,09	-0,29
Рентабельність реалізованої продукції за чистим прибутком	0,37	0,39	0,09	0,02	0,04	-0,33
Коефіцієнт реінвестування	1,00	1,00	-0,58	1,00	1,00	0
Коефіцієнт стійкості економічного зростання	0,32	0,35	-0,04	0,02	0,04	-0,28
Період окупності капіталу	3,11	2,90	13,15	63,37	32,83	29,72
Період окупності власного капіталу	3,08	2,88	13,08	57,20	26,15	23,07

За аналізований період період окупності капіталу збільшився на 29,72 од., що є несприятливим явищем для підприємства. Для зниження величини даного показника необхідно застосувати управлінські рішення в напрямку підвищення доходів і зниження витрат. Цього можна досягти шляхом зниження виробничих витрат, витрат на збут, на управління, фінансових витрат (процентних, комісійних витрат, витрат на залучення капіталу), а також за рахунок виходу на нові ринки збуту товарної продукції.

Проведемо дослідження показників фінансової стійкості підприємства, яка в свою чергу відображає результати поточного, інвестиційного і фінансового розвитку, містить необхідну інформацію для інвесторів, а також характеризує здатність підприємства вчасно відповідати за своїми боргами і зобов'язаннями, а також нарощувати свій економічний потенціал. Фінансова стійкість в першу чергу характеризує ступінь фінансової залежності підприємства від зовнішніх джерел фінансування і свідчить про його плато- і кредитоспроможність. Аналіз показників фінансової стійкості наведені у таблиці 2.10.

Таблиця 2.10

Динаміка фінансової стійкості ТОВ «Агро-Світ»

Показники	2015 р.	2016 р.	2017 р.	2018 р.	2019р	2019 р. до 2015р. (+,-)
Власні обігові кошти(робочий, функціонуючий капітал), тис.грн.	22847	32645	23613	25505	29232	6385
Коефіцієнт забезпечення оборотних активів власними коштами	0,98	0,98	0,99	0,99	0,93	-0,05
Маневреність робочого капіталу	0,53	0,53	0,71	0,50	0,74	0,21
Маневреність власних обігових коштів	0,01	0,02	0,01	0,01	0,05	0,04
Коефіцієнт забезпечення власними обіговими коштами запасів	1,88	1,88	1,41	2	1,35	-0,53
Коефіцієнт покриття запасів	1,87	1,88	1,39	1,98	1,45	-0,42
Коефіцієнт фінансової незалежності	0,99	0,99	0,99	0,90	0,80	-0,19
Коефіцієнт фінансової залежності	1,01	1,01	1,01	1,11	1,25	0,24
Коефіцієнт маневреності власного капіталу	0,74	0,68	0,52	0,50	0,50	-0,24
Коефіцієнт концентрації позикового капіталу	0,009	0,008	0,006	0,09	0,20	0,19
Коефіцієнт фінансової стабільності (коефіцієнт фінансування)	109,46	113,12	180,42	9,27	4,79	-104,7
Коефіцієнт фінансової стійкості	0,99	0,99	0,99	0,99	0,96	-0,03

З даних розрахунків бачимо, що коефіцієнт забезпечення оборотних активів власними коштами впродовж всього досліджуваного періоду відповідає нормативному значенню (0,1 та більше), що є позитивною тенденцією на підприємстві та говорить про фінансову стійкість ТОВ «Агро-Світ» і здатність проводити активну діяльність навіть в умовах відсутності доступу до позикових коштів і зовнішніх джерел фінансування компанії.

Коефіцієнт фінансової незалежності протягом всього періоду є вищим за нормативне значення (0,4 - 0,6 од.), що означає те, що підприємство має можливість залишатися стабільним в середньо- і довгостроковій перспективі.

Нормативне значення коефіцієнта фінансової залежності знаходиться в межах 1,67-2,5, а отже значення даного коефіцієнта на ТОВ «Агро-Світ» є нижчим за нормативне. Для підвищення значення можливо за необхідності залучати додаткові позикові кошти банків, інших підприємств і т.д. Це дозволить активізувати виробничу і збутову діяльність, що призведе до збільшення фінансового результату роботи підприємства. Значення коефіцієнта маневреності власного капіталу є в межах нормативного (0,4 – 0,6), що означає стійкий фінансовий стан, оскільки підприємство має більші можливості фінансового забезпечення виробничої та інших видів діяльності, проведення розрахунків з кредиторами.

Коефіцієнт концентрації позикового капіталу є нижчим за нормативне значення (0,4 - 0,6). Це може свідчити про те, що підприємству з якихось причин не вдається брати позики, які можуть бути потрібні. Однак з іншої сторони, чим менше боргове навантаження на підприємство, тим меншим є обсяг капіталу, що виводиться з господарського обороту; чим більше у підприємства власних коштів на обслуговування діяльності - тим кращі показники оборотності та ефективності використання оборотних коштів.

Нормативне значення коефіцієнта фінансової стійкості знаходиться в межах 0,7-0,9, а отже для ТОВ «Агро-Світ» є гарні перспективи розвитку. Для ефективного здійснення операційної діяльності та вчасного розрахунку з

контрагентами потрібна достатня сума оборотних активів в їхній ліквідній формі, тобто такі активи, які швидко можуть бути перетворені в готівкові кошти з невеликим відсотком втрат.

Аналіз ліквідності здійснюється на підставі порівняння обсягу поточних зобов'язань із наявністю ліквідних коштів. Результати розраховуються як коефіцієнти ліквідності за інформацією з відповідної фінансової звітності (таблиця 2.11).

Таблиця 2.11

Динаміка ліквідності(платоспроможності) ТОВ «Агро-Світ»

Показники	2015 р.	2016 р.	2017 р.	2018 р.	2019 р.	2019 р. до 2015 у %
Коефіцієнт поточної ліквідності (коефіцієнт покриття)	82,01	78,72	94,70	134,53	14,05	-67,96
Коефіцієнт швидкої ліквідності	38,50	37,10	27,54	67,03	4,39	-34,11
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	1,18	1,94	0,91	0,84	0,71	-0,47
Співвідношення короткострокової дебіторської та кредиторської заборгованості	37,31	35,17	26,62	65,49	3,67	-33,64

Протягом досліджуваного періоду коефіцієнт швидкої ліквідності є більшим за нормативне значення (більше одиниці) і це означає достатню кількість на підприємстві ліквідних оборотних коштів для своєчасного розрахунку за зобов'язаннями.

Так як значення коефіцієнта поточної ліквідності перевищує 1, то можна зробити висновок про те, що підприємство володіє значним обсягом вільних оборотних коштів, які сформувалися завдяки власним джерелам. З позиції кредиторів підприємства такий варіант формування оборотних коштів є найбільш прийнятним. Одночасно, з погляду менеджера, значне нагромадження запасів на підприємстві, відволікання коштів у дебіторську заборгованість потребує більш детального аналізу та оптимізації їх обсягу.

Нормативним значенням коефіцієнта абсолютної ліквідності вважається від 0,1 до 0,2, але протягом досліджуваного періоду значення даного показника є вищим за норму. Грошові кошти, на відміну від інших активів, не беруть участі у виробничо-збутовому процесі, вони не генерують дохід компанії. Тому високий показник абсолютної ліквідності говорить про те, що значна частина капіталу відволікається на формування непродуктивних активів. Для покращення ситуації підприємство може вкласти частину коштів у виробничо-збутову діяльність, у фінансові інвестиції і т.д. Позитивним явищем на підприємстві є зниження співвідношення короткострокової дебіторської та кредиторської заборгованості, тобто значення показника вже наближено до нормативного значення (приблизно дорівнює одиниці). І це означає, що підприємство може погашати свою кредиторську заборгованість цілком за рахунок дебіторської, не залучаючи власні кошти.

2.3. Аналіз структури оборотних активів підприємства

Важливим аспектом у фінансовому менеджменті оборотними активами є дослідження особливостей їх структури на підприємстві, що дозволить звернути увагу саме на ті сфери діяльності, в яких має бути досягнуто найефективніше використання оборотних активів.

Разом з тим, фінансовий стан підприємства залежить від раціонального формування структури активів, що є одним із індикаторів, які першими сигналізують про слабкі сторони та небезпеку виникнення загроз для стійкості підприємства, наприклад загроза втрати ліквідності. Адже підприємство через втрату ліквідності може зазнати банкрутства навіть за умови наявності ефективного процесу виробництва та випуску конкурентоздатної продукції [4, с. 10].

Аналіз структури активів ТОВ «Агро-Світ» за 2015-2019 рр. наведена на рис. 2.1.

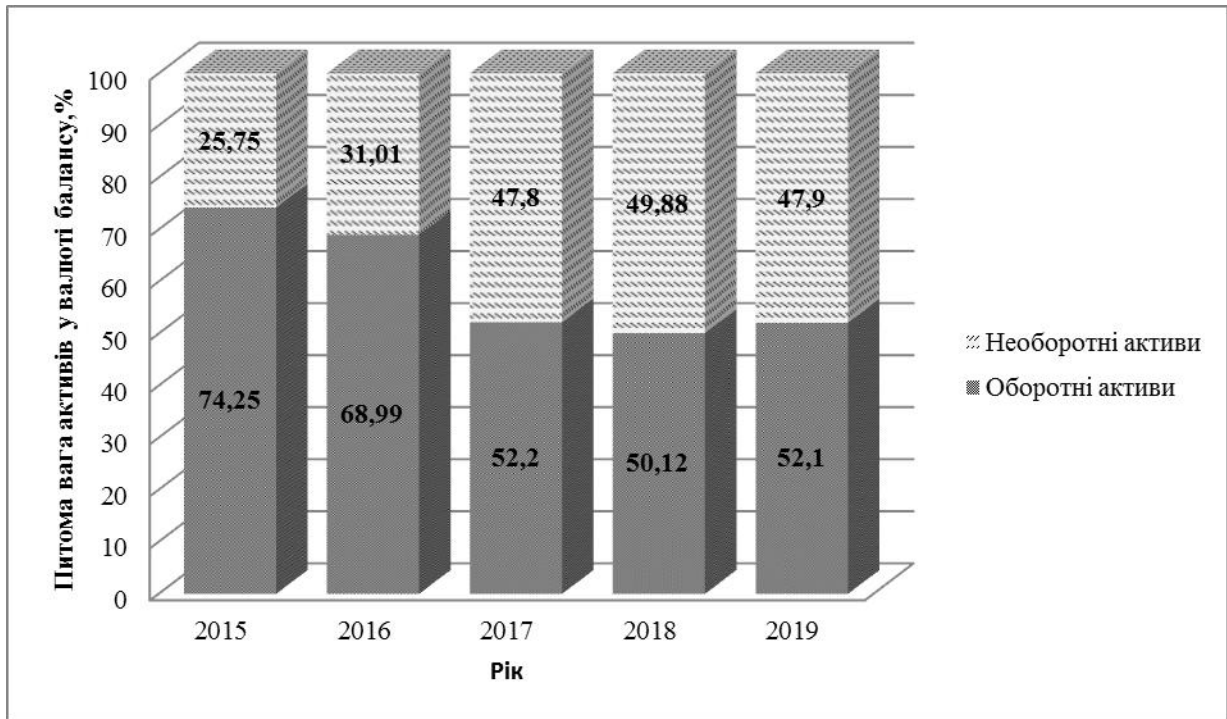

Рис.2.1. Динаміка структури активів підприємства

Протягом останніх трьох років бачимо переважно стабільну динаміку у складі активів. А перевага частки оборотних активів над часткою необоротних, говорить про зменшення ризиків компенсації авансованого капіталу та зростання його віддачі внаслідок прискорення оборотності оборотних коштів. Також можна говорити про те, що відбувається інтенсифікація виробництва, обігові кошти реінвестуються в розвиток підприємства.

Аналіз складу оборотних активів ТОВ «Агро-Світ» узагальнено у таблиці 2.12. З даної таблиці видно, що найбільшу питому вагу у структурі оборотних активів займають запаси (у 2019 р. – 68,78%). Запаси самі по собі є найменш ліквідною частиною оборотних активів, з їх утриманням пов'язано багато різних втрат і витрат. Запаси і готова продукція, особливо коли вони створені в надлишковій кількості, мають загрозу природних та штучних втрат (псування, крадіжки), а також вимагають додаткових витрат на їх утримання.

Таблиця 2.12

Динаміка та структура оборотних активів

Показники	2016р.		2017р.		2018р.		2019р.		2019р. до 2016р. у %
	тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%	
Запаси	17480	52,87	16925	70,92	12893	50,18	21645	68,78	123,83
у т.ч.: Виробничі запаси	1032	5,90	2874	16,98	1164	9,03	1178	5,44	114,15
Незавершене вирбництво	3242	18,55	2812	16,61	6200	48,09	6647	30,71	205,03
Готова продукція	13206	75,55	11239	66,40	5529	42,88	13820	63,85	104,65
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	12626	38,19	4191	17,56	8540	33,23	2347	7,46	18,59
Інша поточна дебіторська заборгованість	2144	6,48	2518	10,55	4101	15,96	5882	18,69	274,35
Гроші та їх еквіваленти	815	2,46	231	0,97	162	0,63	1598	5,07	196,07
Всього	33065	100	23865	100	25696	100	31472	100	95,18

Для того щоб оптимізувати виробничі запаси, потрібно здійснити економічно обґрунтовані розрахунки їх потреби, забезпечити регулярні відносини на договірній основі з постачальниками і виконання ними своїх зобов'язань, налагодити безперервність виробництва продукції, проаналізувати недоліки у плануванні та обліку.

Позитивним явищем є зниження рівня дебіторської заборгованості за продукцію, товари, роботи, послуги на 81% за 2016-2019 рр. Це означає, що на підприємстві ведеться управління дебіторською заборгованістю та контролюються вчасні розрахунки з покупцями.

Однак неоднозначним фактом для ТОВ «Агро-Світ» є збільшення розміру іншої поточної дебіторської заборгованості майже втричі. Як шляхи вирішення даного питання порекомендуємо такі напрямки з управління дебіторською заборгованістю: залучення нових покупців і замовників з

метою зменшення ризику неотримання оплати та постійний моніторинг потенційних дебіторів; застосування методу нарахування резерву сумнівних боргів та методу надання знижок за умови дострокової оплати контрагентами. Також позитивною динамікою є збільшення суми готівкових коштів майже в 2 рази за аналізований період. Так як, готівка є наймобільнішим активом, що має високу ліквідність.

Проаналізувавши економічну літературу, можна виділити, що достатній мінімум власних і позикових коштів сприяє безперервному руху оборотних активів на всіх стадіях кругообігу, що вирішує потребу в матеріальних і грошових ресурсах для виробничого процесу, а також забезпечує своєчасні і повні розрахунки з постачальниками, бюджетом, банками й іншими посередниками.

Наразі розглянемо найбільш розповсюджені джерела формування оборотних активів, серед яких можна виділити: власний капітал підприємства; довго- та короткострокове банківське кредитування; товарний (комерційний) кредит; внутрішня кредиторська заборгованість підприємства та інші джерела фінансування [65, с. 378]. Поточні потреби підприємства в оборотних активах в першу чергу мають вирішуватись за допомогою власного капіталу, потім кредиторською заборгованістю та короткостроковим кредитом. Структура джерел фінансування оборотних активів ТОВ «Агро-Світ» представлена в таблиці 2.13.

За даними табл. 2.13 можна зробити висновок про те, що найбільшу частину у джерелах формування займає власний капітал (у 2019 р. – 79,66%), що означає фінансову стійкість підприємства та незалежність від зовнішніх кредиторів. Позитивним явищем є збільшення резервного капіталу ТОВ «Агро-Світ» у півтора рази, що говорить про відсутність збитків на підприємстві протягом досліджуваного періоду.

Чим більше резервний капітал, тим більша сума збитків може бути компенсована і тим більшу можливість маневру одержує керівництво підприємства при подоланні збитків.

Таблиця 2.13

Джерела формування оборотних активів підприємства

Показники	2016р.		2017р.		2018р.		2019р.		2019р. до 2016р. у%
	тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%	
Власний капітал, у т.ч.:	47509	99,12	45467	99,45	46277	90,26	48117	79,66	101,28
Статутний капітал	19	0,04	19	0,04	19	0,04	19	0,04	100
Резервний капітал	30966	65,18	41973	92,32	45449	98,21	46258	96,14	149,38
Нерозподілений прибуток	16524	34,78	3475	7,64	809	1,75	1840	3,82	11,14
Позиковий капітал, у т.ч.:	420	0,88	252	0,55	4991	9,74	12287	20,34	2925,48
Довгострокові кредити банків	-	-	-	-	4800	96,17	10047	81,77	X
Поточна кредиторська заборгованість за: товари, роботи, послуги	324	77,14	163	64,68	123	2,46	2180	17,74	672,84
розрахунками з бюджетом	36	8,57	30	11,90	8	0,16	-	-	X
Інша поточні зобов'язання	60	14,29	59	23,41	60	1,20	60	0,49	100
Валюта балансу	47929	100	45719	100	51268	100	60404	100	126,03

Позикові кошти у 2019р. займають лише 20,34% у структурі балансу, однак поточна кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги зростає майже в 7 разів, що в майбутньому несе загрозу для фінансової стійкості підприємства. Потрібно звернути увагу на дату виникнення кредиторської заборгованості, термін її погашення, строк прострочення повернення боргу, причини її виникнення. Збільшення суми зобов'язань перед постачальниками є негативним явищем.

Причиною зменшення нерозподіленого прибутку ТОВ «Агро-Світ» на 89% є зменшення суми чистого прибутку з 16524 тис. грн. у 2016р. до 1840 тис. грн. у 2019р., що в свою чергу пов'язано зі зростанням собівартості на 33%. Знизити рівень собівартості можливо за допомогою впровадження

ресурсозберігаючих технологій виробництва, пошуку покупців в районі незначної віддаленості від місцезнаходження підприємства для зменшення відстані доставки продукції, повного використання запасів і матеріальних ресурсів, удосконалення галузевої спеціалізації з орієнтацією на попит потенційних покупців.

Висновки до розділу 2

1. В ході дослідження організаційно-економічної характеристики ТОВ «Агро-Світ» було виявлено, що на підприємстві ведеться господарська діяльність згідно з визначеними у Статуті видами діяльності. ТОВ «Агро-Світ» не використовує площу земельних ділянок під рілля, а отже ступінь освоєння земель зберігається на рівні 100% протягом всього аналізованого періоду. Середньорічна кількість працівників зменшилась на 14 осіб за 2015-2019 рр., а отже і площа сільськогосподарських угідь на одного робітника припадає на 19% більше у 2019 р., ніж у 2015 р.

2. При аналізі форми сільськогосподарської звітності №50-сг підприємства дійшли висновку, що на даний момент ТОВ «Агро-Світ» веде свою діяльність виключно у галузі рослинництва. За 2015-2019 рр. найбільше зросли обсяги реалізації ячменю ярого (у два рази), пшениці озимої (на 67%) та іншої продукції рослинництва (у 147 разів). Однак в той же час знизилась обсяги реалізації соняшника на 25%, що може бути пов'язано з незначною зміною спеціалізації підприємства.

3. Було прораховано коефіцієнт спеціалізації відносно кожного аналізованого року. Протягом 2015-2017 рр. даний показник перебуває у межах середнього рівня спеціалізації (межі 0,35 – 0,50). Однак показник у динаміці прямує до зниження та у 2018 та 2019 роках підприємство має слабкий рівень спеціалізації продукції, а отже становиться багатогалузевим. За 2015-2019 рр. урожайність соняшника зросла на 51%, що має позитивний

вплив на зростання чистого доходу від реалізації, однак урожайність зернових культур знизилась на 2%.

4. Негативним явищем є зниження рівня рентабельності ТОВ «Агро-Світ» на 36,8%, що пов'язано з тим, що собівартість реалізованої продукції збільшилась удвічі, а сума чистого прибутку знизилась на 82%. Запропоновано такі шляхи підвищення рентабельності, як: зосередження виробництва на вирощуванні високорентабельної продукції, удосконалення продукції з середнім рівнем рентабельності та припинити вирощування низькорентабельної продукції; впровадження сучасних технологій у виробництво, які посприяють мінімізації витрат, економії часу, підвищенню якості продукції і тим самим приведуть до збільшення прибутку на підприємстві; корегування маркетингової політики; уникнення зайвих витрат: штрафів, пені та стягнень; ведення ефективної політики управління діяльністю підприємства.

5. На ТОВ «Агро-Світ» частка оборотних виробничих фондів в оборотних активах збільшилась в 6 разів, що означає збільшення суми обігових коштів, яка використовується у виробництві, а саме обсяг незавершеного виробництва зріс у 7,5 рази. Частка оборотних виробничих активів збільшилась у 4 рази, що є позитивною тенденцією, адже означає збільшення частки виробничих фондів у валюті балансу. За досліджуваний період значення показника фондівдачі зменшилось на 58%, що пов'язано зі збільшенням суми основних засобів у 3,6 рази. Для підвищення значення показника необхідно забезпечити повноцінну завантаженість обладнання. Також можливим рішенням є продаж частини невикористовуваних основних засобів.

6. Зростання періоду погашення кредиторської заборгованості ТОВ «Агро-Світ» у три рази пов'язано зі збільшенням суми кредиторської заборгованості за товари, роботи, послуги, що в майбутньому несе загрозу для фінансової стійкості підприємства. Потрібно звернути увагу на дату виникнення кредиторської заборгованості, термін її погашення, строк

прострочення повернення боргу, причини її виникнення [5, с. 163]. Збільшення суми зобов'язань перед постачальниками є негативним явищем.

7. Негативною тенденцією є зменшення рентабельності виробничих фондів на 1,06 од. Так як рівень запасів зріс на 24%, то необхідно оптимізувати їх структуру і продати надлишки. Надалі необхідно підтримувати обсяг запасів таким, щоб забезпечити безперервний виробничий процес. Для досягнення оптимальних запасів є необхідними обґрунтовані розрахунки їх потреби, встановлення постійних договірних відносин з постачальниками і виконання ними своїх зобов'язань, налагодження ритмічності виробництва продукції, усунення недоліків у плануванні та обліку.

8. За аналізовані роки період окупності капіталу ТОВ «Агро- Світ» збільшився на 29,72 од., що є несприятливим явищем для підприємства. Для зниження величини даного показника було рекомендовано працювати в напрямку підвищення доходів і зниження витрат. З метою підвищення рівня доходів можна також розглянути варіант виходу на нові ринки збуту, активізації маркетингової діяльності і т.д.

9. З розрахованих показників власного капіталу та оборотних коштів бачимо, що ТОВ «Агро-Світ» є фінансово стійким на даний момент та на перспективу. Також коефіцієнт швидкої ліквідності є більшим за нормативне значення (більше одиниці) і це означає достатню кількість на підприємстві ліквідних оборотних коштів для своєчасного розрахунку за зобов'язаннями.

10. Позитивним явищем є зниження рівня дебіторської заборгованості за продукцію, товари, роботи, послуги на 81% за 2016-2019 рр, що свідчить про достатньо високий рівень управління дебіторською заборгованістю на підприємстві.

РОЗДІЛ 3. ШЛЯХИ ОПТИМІЗАЦІЇ СТРУКТУРИ ОБОРОТНОГО КАПІТАЛУ

3.1 Оптимізаційна модель оборотних активів підприємства

В сучасних реаліях ведення підприємницької діяльності питання ефективного використання оборотних активів в системі управління фінансовими ресурсами підприємств України є дуже актуальним. Першочерговими завданнями для керівництва підприємств є пошук джерел інвестування та управління вже існуючими фінансовими ресурсами з метою забезпечення платоспроможності підприємства. Також зауважимо, що підвищення ефективності функціонування підприємства є неможливим без достатньої суми оборотних активів, процесу їх поповнення, планування і раціонального використання.

З метою підвищення ефективності фінансово-господарської діяльності комерційного підприємства та забезпечення його платоспроможності слід здійснити вибір доцільної комплексної політики управління оборотними активами підприємства і джерелами їх фінансування. За результатами управлінського аналізу оборотних активів підприємств можна побудувати прогноз щодо вартісних значень конкретних складових оборотних активів, а також визначити резерви та обсяг додаткового фінансування, яке необхідно залучити. З вищезазначеного слідує, що існує потреба в поглибленому дослідженні аналітичних методів прогнозування та моделювання.

З метою вирішення поставлених задач в процесі фінансового менеджменту на підприємстві рекомендується впроваджувати використання методу економетричного моделювання. Саме для аналізу оборотних активів доцільно обирати прості математичні моделі та моделі часових рядів .

Побудувавши економетричну модель чистого доходу залежно від суми запасів, дебіторської заборгованості та незавершеного виробництва, можна визначити потенційну суму чистого доходу на перспективу. Тобто компанія

може скоригувати оборотні активи з метою оптимізації їх структури та підвищення коефіцієнта оборотності, а також заздалегідь знайти різні варіанти залучення додаткового фінансування у разі можливих втрат доходу [66, с. 103-109].

Застосуємо вищезазначений метод прогнозування для аналізу впливу зміни значення запасів, дебіторської заборгованості та грошей на розмір чистого доходу ТОВ «Агро-Світ». Під час дослідження взаємозв'язку між обраними показниками використовувався метод кореляційно-регресійного аналізу. Цей метод дасть змогу оцінити математичну залежність результативного показника від величини факторного показника на основі статистичного аналізу даних.

Для здійснення кореляційно-регресійного аналізу в ролі результативного показника (Y) оберемо значення чистого доходу ТОВ «Агро- Світ», а факторний показник x_1 відповідає значенню запасів; x_2 - дебіторська заборгованість; x_3 - гроші та їх еквіваленти. Для отримання достовірних результатів кореляційно-регресійного аналізу використовуємо дані за 2015–2019 рр.

Важливим критерієм обраних вихідних даних є коефіцієнт множинної кореляції, який відображає тісноту зв'язку між досліджуваними показниками. Саме значення цього коефіцієнта дає змогу переконатися в тому, що обраний факторний показник дійсно суттєво впливає на величину результативного показника та має місце в побудові регресійної моделі. Розглянемо вихідні дані та коефіцієнт кореляції в таблиці 3.1.

Побудувавши регресійну модель, отримали множинної кореляції R, який дорівнює 0,999, а це означає, що 99,9 % зміни чистого доходу від реалізації пояснюється зміною визначених змінних, а вплив інших факторів займає 0,1 %.

Таблиця 3.1

Вихідні дані ТОВ «Агро- Світ» для кореляційно-регресійного аналізу

Рік	Чистий дохід (Y), тис.грн.	Запаси (x_1), тис.грн.	Дебіторська заборгованість (x_2), тис.грн.	Гроші та їх еквіваленти (x_3), тис.грн.
2015	27059	10477,5	7325,5	469,5
2016	42475	14876	12646,5	574,5
2017	40506	17202,5	10739,5	523
2018	40169	14909	9675	196,5
2019	40966	17269	10435	880
Коефіцієнт множинної кореляції	R = 0,999			

Для оцінки які з наведених факторів дійсно мають вплив на розмір чистого доходу від реалізації побудуємо кореляційну модель для заданих значень фінансової звітності ТОВ «Агро-Світ», застосовуючи вкладку «Аналіз даних» в Microsoft Excel ,а саме інструмент аналізу «Кореляція» , та обравши вихідні данні змінної «Y» та змінних «X» (таблиця 3.2).

Таблиця 3.2

Кореляційна модель оборотних активів та чистого доходу

	Чистий дохід	Запаси	Дебіторська заборгованість	Гроші та їх еквіваленти
Чистий дохід	1			
Запаси	0,876427772	1		
Дебіторська заборгованість	0,891059799	0,679385307	1	
Гроші та їх еквіваленти	0,187842306	0,398752215	0,284198916	1

З даної таблиці видно, що з досліджуваних факторів найбільший вплив на розмір чистого доходу має зміна величини запасів та дебіторської заборгованості, так як $R^2 \geq 0,5$. Вплив зміни суми грошових коштів на величину чистого доходу характеризується $R^2 = 0,19$, що означає відсутність їх взаємозв'язку. А отже, подальший аналіз ми проводимо без врахування дії даного фактору.

Розробимо економетричну модель управління оборотними активами ТОВ «Агро-Світ» та обґрунтуємо економічне тлумачення всіх характеристик зв'язку й покажемо можливості їх використання на практиці. Побудуємо лінійну модель залежності приросту чистого доходу (Y) в залежності від структури оборотних активів. Лінійна модель матиме такий вигляд:

$$Y = b_0 + b_1x_1 + b_2x_2 + b_3x_3 + \dots + b_nx_n + \varepsilon, \quad (3.1)$$

де Y - залежна (пояснювана) змінна моделі,

x_1, x_2, \dots, x_n - незалежні (пояснюючі) змінні моделі або фактори;

b_0, b_1, \dots, b_n - параметри моделі;

ε - стохастична складова моделі;

n – кількість пояснюючих змінних моделі.»

На основі даних фінансової звітності підприємства»та за допомогою вбудованої функції «Лінейн» у програмі Microsoft Excel було знайдено значення параметрів моделі b_0, b_1, b_2 та побудовано економетричну модель для ТОВ «Агро-Світ, яка має наступний вигляд:

$$Y = 2765,40 + 1,15x_1 + 1,80x_2, \quad (3.2)$$

де Y – величина чистого доходу;

x_1 – запаси;

x_2 - дебіторська заборгованість;

Проаналізувавши отриману функцію, можна зробити висновок про те, що збільшення обсягу запасів на 1 тисячу гривень призведе до зростання розміру чистого доходу на 1,15тис.грн., а збільшення суми дебіторської заборгованості призведе до збільшення виручки від реалізації на 1,80 тис.грн.

Саме такі математичні результати даної моделі є неоднозначними. Збільшення величини дебіторської заборгованості з одного боку підвищує рівень ліквідності та платоспроможності, збільшує суму валюти балансу, а з іншого - ця сума є вилученою з господарського обороту, тобто підприємство недоотримує прибуток. В процесі здійснення фінансового менеджменту дебіторською заборгованістю потрібно контролювати стан розрахунків з

дебіторами, щоб не допустити перетворення такої заборгованості на безнадійну. Дуже важливим аспектом є оптимізація величини запасів на підприємстві, тобто підтримання оптимального їх розміру, необхідного для ефективного виробництва, щоб не допускати псування товару та не витратити надлишково грошові кошти на зберігання цих товарів.

Зробимо прогностичний аналіз для всіх досліджуваних елементів оборотних активів ТОВ «Агро-Світ» за допомогою застосування побудови лінії тренду в Microsoft Excel (Рис. 3.1).

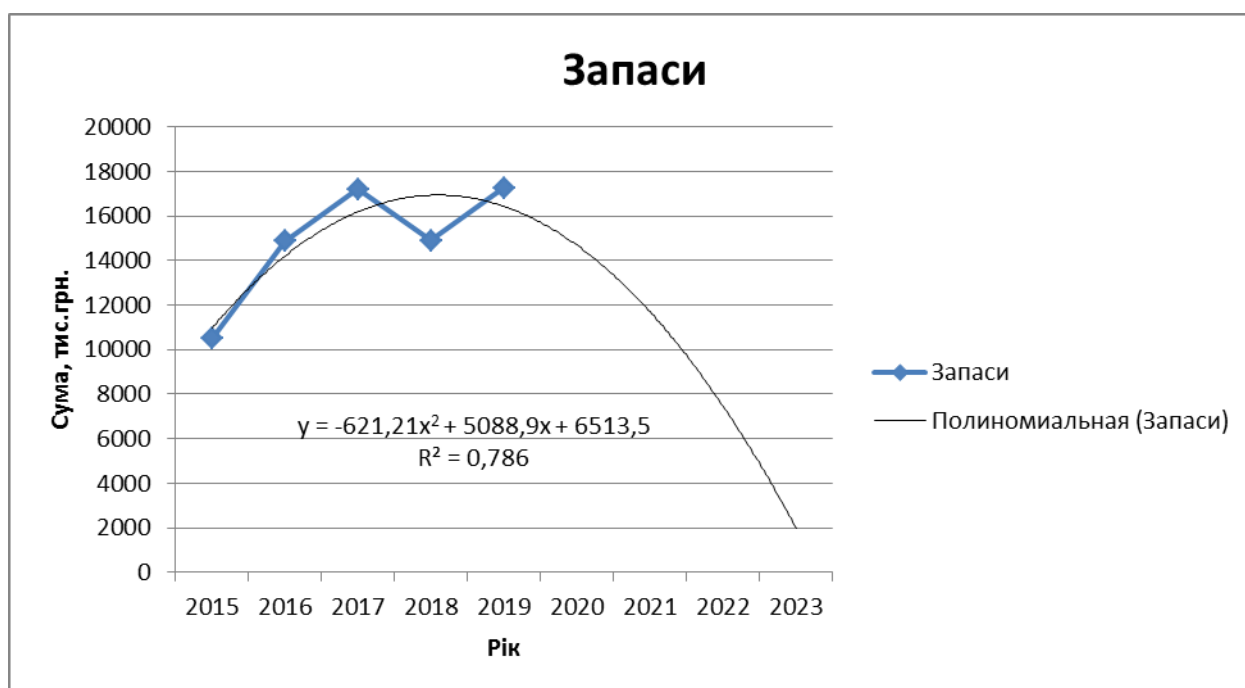

Рис. 3.1 Динаміка запасів ТОВ «Агро-Світ»

Дані прогностичні значення для величини запасів було побудовано за допомогою додання лінії тренду до графіку динаміки запасів протягом досліджуваного періоду. Для аналізу обрали поліноміальну модель через високе значення $R^2 = 0,786$, що означає достатньо високу точність даного прогнозу.

З побудованого графіку спостерігаємо стабільну тенденцію до зниження, тобто у 2023 році сума запасів наближається до величини у розмірі 2000 тис.грн., тобто планується, що при незмінності всіх інших факторів розмір запасів зменшиться на 88% протягом чотирьох років, а це означає

загрозу нестачі виробничих запасів для безперервного виробничого процесу у майбутньому на ТОВ «Агро-Світ».

Побудуємо лінію тренду для значень дебіторської заборгованості (рис.3.2).

Рис. 3.2. Динаміка дебіторської заборгованості ТОВ «Агро-Світ»

В даному випадку для прогнозування величини дебіторської заборгованості обрали степеневу модель. Побудований графік відображає незначне збільшення суми дебіторської заборгованості ТОВ «Агро-Світ», а саме у 2023 році планується наявність заборгованості у розмірі приблизно 12 000 тис.грн., що означає її зростання на 15%, що не несе загрози для фінансової стійкості підприємства. Однак необхідно враховувати значення коефіцієнта $R^2 = 0,2607$, що означає досить не високу точність побудованого прогнозу.

Розглянемо прогнозний аналіз для грошей та їх еквівалентів на ТОВ «Агро-Світ» (рис.3.3).

Рис. 3.3 Динаміка грошей та їх еквівалентів ТОВ «Агро-Світ»

Проаналізувавши даний графік, бачимо, що коефіцієнт детермінації $R^2 = 0,8825$, а отже даний прогноз має високу точність через обрання поліноміальної моделі у третьому степені. Даний графік відображає зміну суми грошових коштів ТОВ «Агро-Світ» у бік зростання і у 2023 році прогнозне значення є рівним 22 000 тис. грн., що є позитивним явищем, так як гроші є наймобільнішою та найліквіднішою складовою активів підприємства та сприяє зростанню рівня платоспроможності підприємства, адже існує гарантія розрахунку за поточною заборгованістю перед контрагентами та державою.

3.2. Факторний аналіз оборотності оборотних активів

З метою оцінки ефективності проведення фінансового менеджменту оборотними активами на підприємстві використовується показники швидкості їх обороту. Швидкість обороту оборотних активів – це комплексний критерій організаційно-технічного рівня виробничо-господарської діяльності. Для того, щоб збільшити кількість оборотів

активів, необхідно працювати в напрямку скорочення періоду виробництва та обігу. Тобто за умови зменшення часу, за який оборотні активи проходять всі стадії свого кругообігу, а саме постачання, виробництво та реалізація продукції, може відбутись зростання обсягу виробництва продукції.

Виділимо основні фактори, які призводять до зміни швидкості обороту оборотних активів підприємства:

- напрям діяльності, тобто належність до певної галузі (промисловість, сільське господарство, будівництво, торгівля і т. д.);
- період операційного циклу;
- сегмент бізнесу (мікро, малий, середній або великий бізнес);
- місцезнаходження споживачів продукції та постачальників ресурсів;
- обсяг і диференційованість ресурсів, які використовуються;
- спосіб проведення розрахунків за товари, роботи, послуги;
- ділова репутація контрагентів;
- відповідність фактичного рівня інфляції визначеним макроекономічним параметрам на бюджетний рік;
- наявність відповідного рівня кваліфікації фінансових менеджерів підприємства [47, с. 220].

При досягненні зменшення періоду одного обороту оборотних активів можна спостерігати підвищення продуктивності їх використання, а також зростання ефективності господарської діяльності компанії взагалі. Якщо підприємство веде прибуткову діяльність, то в результаті прискорення процесу оборотності оборотних активів можна отримати збільшення обсягу виробленої продукції та прибутку за рік. Можлива ситуація на підприємстві, коли існують обмеження щодо попиту на вироблену продукцію, то в такому випадку прискорення процесу оборотності може забезпечити вивільнення з господарського обороту певної суми оборотних активів, а отже у підприємства з'являються вільні кошти, які можна інвестувати у розвиток іншого напрямку діяльності з ціллю отримати додатковий обсяг прибутку чи досягти певного соціального ефекту [67, с.43-49].

Підтримання збалансованої вартості оборотних активів є важливим завданням керівництва компанії, адже при нестачі активів існує загроза втрати ліквідності, безперервності виробничого циклу і зниження рівня прибутку.

Перейдемо до економічної оцінки впливу окремих чинників на зміну рівня оборотності капіталу підприємства з використанням факторного аналізу. Факторний аналіз вважається комплексним методом дослідження та розрахунку впливу конкретних чинників на результативний показник, що дозволяє виявити тісноту зв'язків між ознаками, що досліджуються, виділяючи при цьому нові, безпосередньо не спостережувані чинники [68, с.89-91]. За формулами (1.1 - 1.7) проведемо розрахунки основних показників оборотності оборотних активів (таблиця 3.3).

Таблиця 3.3

Розрахунок показників ефективності використання оборотних активів

Показники	2015р.	2016р.	2017р.	2018р.	2019р.	Відхилення 2019р. від 2015р. (+,-)
Коефіцієнт оборотності оборотних активів	1,48	1,51	1,42	1,62	1,43	-0,05
Коефіцієнт завантаження оборотних активів	0,68	0,66	0,70	0,62	0,70	0,02
Рентабельність оборотних активів	0,06	0,59	0,12	0,03	0,06	0
Тривалість одного обороту (днів)	243	238	254	222	252	9
Сума вивільнення оборотних активів за рахунок прискорення оборотності	-4,42	23,60	-7,03	3,49	-3,79	0,63
Матеріаломісткість виробленої на підприємстві продукції	0,66	0,44	0,47	0,48	0,62	-0,04

З даної таблиці бачимо, що присутня тенденція до незначного зниження коефіцієнта оборотності оборотних активів, тобто у 2019 р. на кожну гривню оборотних активів продано товарів і послуг на суму 1,43 грн.,

в той час як у 2015 р. - на суму 1,48 грн. Показник рентабельності оборотних активів не змінився за досліджуваний період і означає, що на 1 грн. вкладених оборотних коштів отримано 6 копійок прибутку. З метою зростання розміру чистого доходу від реалізації необхідно регулярно проводити оцінку запасів і техніки з метою виявлення надлишків. Ці надлишки можливо продавати за ринковими цінами. Також звернемо увагу на те, що найрезультативнішим фактором зростання чистого прибутку є зниження суми собівартості продукції. Також до способів збільшення величини прибутку є застосування методу повторного використання матеріальних ресурсів у наступному виробничому циклі; скасування невиробничих виплат по заробітній платі, по оплаті простоїв; відміна невиробничих витрат.

Позитивною аспектом є зменшення на 38 днів періоду одного обороту запасів ТОВ «Агро-Світ». Адже чим менший період, протягом якого грошові ресурси, інвестовані в запаси, повертаються на підприємство у формі доходу від реалізації готової продукції, тим вищий показник ділової активності підприємства.

Збільшення коефіцієнта оборотності готової продукції призводить до зростання ринкового попиту на продукцію компанії та збільшення кількості контрагентів-покупців. Зміна оборотності оборотних активів є одним із факторів впливу на динаміку чистого доходу від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг). Для визначення впливу різних факторів на зміну чистого доходу, використовується мультиплікативна факторна модель [47, с.233-234]:

$$\text{ЧД} = \overline{\text{ОА}} * K_{\text{об}} , \quad (3.3)$$

де $\overline{\text{ОА}}$ - середньорічна вартість оборотних активів, тис.грн.;

$K_{\text{об}}$ – коефіцієнт оборотності.

З даної моделі бачимо, що на зміну величини чистого доходу впливають середньорічна вартість оборотних активів та коефіцієнт оборотності оборотних активів.

Для визначення впливу факторів на зміну чистого доходу застосовується, наприклад, спосіб ланцюгових підстановок, який передбачає розрахунок умовного значення результативного показника ($\text{ЧД}_{\text{ум}}$):

$$\text{ЧД}_{\text{ум}} = \overline{\text{ОА}_1} * K_{\text{об0}}, \quad (3.4)$$

де $\overline{\text{ОА}_1}$ - середньорічна вартість оборотних активів у звітному періоді, тис. грн.;

$K_{\text{об0}}$ - коефіцієнт оборотності оборотних активів у базовому періоді.

На основі форми фінансової звітності №1 (Баланс) та таблиці 3.3 розрахуємо зазначений показник – за базовий рік будемо приймати 2015р.. а за звітний -2019р.:

$$\text{ЧД}_{\text{ум}} = 28584 * 1,48 = 42304,32 \text{ тис.грн.};$$

Розрахуємо загальну зміну чистого доходу від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), тис. грн:

$$\Delta\text{ЧД} = \text{ЧД}_1 - \text{ЧД}_0, \quad (3.5)$$

де ЧД_1 - чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) у звітному періоді, тис. грн;

ЧД_0 - чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) у базовому періоді, тис. грн;

$$\Delta\text{ЧД} = 40966 - 27059 = 13907 \text{ тис.грн.};$$

Розрахуємо величину зміни чистого доходу за рахунок наступних факторів:

1) середньорічної вартості оборотних активів:

$$\Delta\text{ЧД}_{\text{ОА}} = \text{ЧД}_{\text{ум}} - \text{ЧД}_0; \quad (3.6)$$

$$\Delta\text{ЧД}_{\text{ОА}} = 42304,32 - 27059 = 15245,32 \text{ тис.грн.};$$

2) коефіцієнта обертання оборотних активів:

$$\Delta\text{ЧД}_{\text{Коб}} = \text{ЧД}_1 - \text{ЧД}_{\text{ум}}; \quad (3.7)$$

$$\Delta\text{ЧД}_{\text{Коб}} = 40966 - 42304,32 = - 1338,32 \text{ тис.грн.};$$

З проведених розрахунків бачимо, що чистий дохід від реалізації збільшився за досліджуваний період на 13907 тис.грн. На цю зміну чистого доходу вплинуло саме збільшення середньорічної вартості оборотних активів на 10311,5 тис.грн., адже за рахунок вартості оборотних активів чистий дохід зріс на 15245,32 тис.грн. В свою чергу коефіцієнт оборотності активів вплинув на зменшення розміру чистого доходу на 1338,32 тис.грн. Тобто є необхідність у підвищенні показника оборотності оборотних активів, а для цього можна запропонувати такі способи: ліквідувати понаднормований обсяг виробничих запасів, оптимізувати незавершене виробництво, прискорити терміни реалізації готової продукції, застосувати заходи щодо скорочення дебіторської заборгованості.

Розглянемо вплив оборотності запасів на зміну розміру чистого доходу за допомогою факторної моделі:

$$\text{ЧД} = \bar{З} * K_{\text{обз}}, \quad (3.8)$$

де $\bar{З}$ – середньорічна вартість запасів, тис.грн.;

$K_{\text{обз}}$ - коефіцієнт оборотності запасів.

Знову використаємо спосіб ланцюгових підстановок та виконаємо розрахунок умовного значення результативного показника ($\text{ЧД}_{\text{ум}}$):

$$\text{ЧД}_{\text{ум}} = \bar{З}_1 * K_{\text{обз0}}, \quad (3.9)$$

де $\bar{З}_1$ - середньорічна вартість запасів у звітному періоді, тис.грн.;

$K_{\text{обз0}}$ - коефіцієнт оборотності запасів у базовому періоді.

На основі форми фінансової звітності №1 (Баланс) та таблиці 2.7 розрахуємо зазначений показник:

$$\text{ЧД}_{\text{ум}} = 17269 * 1,70 = 29357,3 \text{ тис.грн.};$$

Розрахуємо величину зміни чистого доходу за рахунок наступних факторів:

1) середньорічної вартості запасів:

$$\Delta\text{ЧД}_3 = \text{ЧД}_{\text{ум}} - \text{ЧД}_0; \quad (3.10)$$

$$\Delta\text{ЧД}_3 = 29357,3 - 27059 = 2298,3 \text{ тис.грн.};$$

2) коефіцієнта оборотності запасів:

$$\Delta\text{ЧД}_{\text{Кобз}} = \text{ЧД}_1 - \text{ЧД}_{\text{ум}}; \quad (3.11)$$

$$\Delta\text{ЧД}_{\text{Кобз}} = 40966 - 29357,3 = 11608,7 \text{ тис.грн.};$$

На зростання обсягу чистого доходу за 2015-2019рр. в розмірі 13907 тис.грн. більш впливовим фактором виявився коефіцієнт оборотності запасів, так як даний коефіцієнт збільшився на 0,37 одиниць за досліджуваний період.

Важливим аспектом є аналіз впливу зміни обсягу грошових коштів на розмір чистого доходу від реалізації. Застосуємо наступну модель для даного аналізу:

$$\text{ЧД} = \overline{\text{ГК}} * \text{К}_{\text{обгк}}, \quad (3.12)$$

де $\overline{\text{ГК}}$ - середньорічна вартість грошей та їх еквівалентів, тис.грн.;

$\text{К}_{\text{обгк}}$ - коефіцієнт оборотності грошей та їх еквівалентів.

Виконаємо розрахунок умовного значення результативного показника ($\text{ЧД}_{\text{ум}}$):

$$\text{ЧД}_{\text{ум}} = \overline{\text{ГК}}_1 * \text{К}_{\text{обгк0}}, \quad (3.13)$$

де $\overline{\text{ГК}}_1$ - середньорічна вартість грошей та їх еквівалентів у звітному періоді, тис.грн.;

$\text{К}_{\text{обгк0}}$ - коефіцієнт оборотності грошей та їх еквівалентів у базовому періоді.

$$\text{К}_{\text{обгк0}} = \frac{\text{ЧД}_0}{\overline{\text{ГК}}_0}, \quad (3.14)$$

де $\overline{\text{ГК}}_0$ - середньорічна вартість грошей та їх еквівалентів у базовому періоді, тис.грн.;

$$\text{К}_{\text{обгк0}} = \frac{27059}{469,5} = 57,63$$

$$\text{ЧД}_{\text{ум}} = 880 * 57,63 = 50714,4 \text{ тис.грн.};$$

Розрахуємо величину зміни чистого доходу за рахунок наступних факторів:

1) середньорічної вартості грошей та їх еквівалентів:

$$\Delta\text{ЧД}_{\text{ГК}} = \text{ЧД}_{\text{ум}} - \text{ЧД}_0 ; \quad (3.15)$$

$$\Delta\text{ЧД}_{\text{ГК}} = 50714,4 - 27059 = 23655,4 \text{ тис.грн.};$$

2) коефіцієнта оборотності грошей та їх еквівалентів:

$$\Delta\text{ЧД}_{\text{Кобгк}} = \text{ЧД}_1 - \text{ЧД}_{\text{ум}} ; \quad (3.16)$$

$$\Delta\text{ЧД}_{\text{Кобгк}} = 40966 - 50714,4 = -9748,4 \text{ тис.грн.};$$

Отже, вливовим фактором у даному випадку виявилось зростання середньорічної вартості грошових коштів на 410,5 тис.грн. за досліджуваний період, що в результаті призвело до збільшення суми чистого доходу від реалізації на 23655,4 тис.грн. В свою чергу коефіцієнт оборотності грошей та їх еквівалентів вплину на зниження суми чистого доходу на 9748,4 тис.грн.

Сума додаткового (недоодержаного) прибутку ($\Delta\text{ЧП}$) в результаті зміни оборотності оборотних активів визначається за формулою:

$$\Delta\text{ЧП} = \text{ЧП}_0 * \frac{\text{ЧД}_1}{\text{ЧД}_0} * \frac{\overline{\text{ОА}}_0}{\overline{\text{ОА}}_1} - \text{ЧП}_0 , \quad (3.17)$$

де $\overline{\text{ОА}}_0$ і $\overline{\text{ОА}}_1$ – середньорічна вартість оборотних активів відповідно у базовому і звітному періодах, тис. грн.;

ЧП_0 - чистий прибуток у базовому періоді, тис. грн.

$$\Delta\text{ЧП} = 10009 * \frac{40966}{27059} * \frac{18272,5}{28584} - 10009 = - 322,26 \text{ тис.грн.}$$

В результаті зниження коефіцієнта оборотності на 0,05 одиниць, що можна пояснити недостатнім темпом зростання чистого доходу (51%) у відношенні до темпу зростання середньорічної вартості оборотних активів (56%), ТОВ «Агро-Світ» недоотримало чистий прибуток за період 2015-2019 рр. у розмірі 322,26 тис.грн.

Для визначення впливу факторів на зміну тривалості одного обороту оборотних активів доцільно використати спосіб ланцюгових підстановок. Розрахунок умовного значення результативного показника ($\text{T}_{\text{ум}}$):

$$T_{ум} = \frac{360 * \overline{OA_1}}{ЧД_0}, \quad (3.18)$$

$$T_{ум} = \frac{360 * 28584}{27059} = 380 \text{ днів}$$

Загальна зміна тривалості одного обороту оборотних активів, днів:

$$\Delta T = T_1 - T_0, \quad (3.19)$$

де T_1 і T_0 - тривалість одного обороту оборотних активів у звітному і базовому році відповідно, днів

$$\Delta T = 252 - 243 = 9 \text{ днів}$$

На збільшення тривалості одного обороту оборотних активів вплинули такі фактори:

1) зміна середньорічної вартості оборотних активів:

$$\Delta T_{OA} = T_{ум} - T_0; \quad (3.20)$$

$$\Delta T_{OA} = 380 - 243 = 137 \text{ днів.}$$

2) зміна чистого доходу (виручки) від реалізації :

$$\Delta T_{чд} = T_1 - T_{ум}; \quad (3.21)$$

$$\Delta T_{чд} = 252 - 380 = -128 \text{ днів.}$$

Після даного розрахунку стає зрозумілим, що збільшенню тривалості одного обороту оборотних активів сприяло зростання розміру середньорічної вартості оборотних активів на 10311,5 тис.грн. за 2015-2019рр., що в результаті призвело до зростання тривалості одного обороту на 137 днів. І навпаки, зростання розміру чистого доходу на 13907 тис.грн. спричинило зменшення тривалості одного обороту на 128 днів, що є сприятливим явищем.

З метою зменшення середньорічних залишків оборотних активів необхідно здійснити аналіз розміру виробничих запасів на ТОВ «Агро-Світ», провести нормування запасів та ліквідувати надлишкові обсяги запасів, оптимізувати роботу транспорту, посприяти скороченню тривалості виробничого циклу, оптимізувати склади та складські приміщення,

прискорити процес продажу готової продукції. А також є необхідність в покращенні ефективності управління іншою дебіторською заборгованістю, а саме: залучення нових покупців замовників з метою зменшення рівня ризику несплати боргів, постійний моніторинг потенційних дебіторів, застосування методу нарахування резерву сумнівних боргів, ведення бази дебіторів, регулярно проводити інвентаризацію заборгованості.

Отже, підсумувавши результати розрахунків, для прискорення оборотності оборотних активів ТОВ «Агро-Світ» можна використати наступні заходи: скорочення періоду операційного циклу у днях шляхом інтенсифікації виробництва; контроль за безперервним забезпеченням сфери виробництва необхідними товарно-матеріальними ресурсами та скорочення часу перебування коштів у запасах; дослідження попиту на ринках збуту товарної продукції та збільшення питомої ваги продукції, що має підвищений рівень попиту за допомогою проведення ABC-аналізу; прискорення процесу відвантаження продукції та оформлення розрахункових документів; зменшення тривалості періоду перебування коштів у дебіторській заборгованості; забезпечення оперативного процесу постачання, а також визначення конкретних договірних умов та їх виконання, вибір надійних постачальників з перевіреною діловою репутацією, контроль за безперебійністю роботи комерційного транспорту; комплексна механізація й автоматизація вантажно-розвантажувальних робіт на складах; організація вторинного використання наявних ресурсів; удосконалення та прискорення системи розрахунків.

3.3 Шляхи вдосконалення фінансового менеджменту оборотних активів

Процес фінансового менеджменту оборотними активами полягає у пошуку методів впливу на їх обсяг і структуру, а також джерел їх формування для того, щоб в кінцевому результаті отримати максимальну економічну вигоду у вигляді прибутку. Система фінансового менеджменту

оборотними активами являє собою комплекс відокремлених, але економічно між собою пов'язаних категорій, які представляють собою також і фактори впливу на об'єкт управління. Елементи даної системи здійснюють вплив способом запровадження різних методів управління з метою досягнення конкурентного рівня фінансової стійкості, платоспроможності та ліквідності компанії [67, с. 32-36]. Зауважимо, що об'єкт управління включає в себе товарні запаси в процесі їх формування, зберігання й реалізації, кредиторську і дебіторську заборгованість, залишки грошових коштів та їх еквівалентів на поточних рахунках та у касі підприємства, а також економічні процеси, що виникають під час кругообігу оборотних активів.

З проведених досліджень бачимо, що найбільшій увазі стосовно підвищення ефективності управління потребує величина запасів на ТОВ «Агро-Світ», так як, дані таблиці 2.12 показують, що найбільшу питому вагу у структурі оборотних активів підприємства займають запаси (у 2019 р. – 68,78%), а також прослідковується тенденція до збільшення суми запасів на 24% у 2019 р. в порівнянні з 2016 р. Для сільськогосподарського підприємства таку питому вагу запасів у структурі оборотних активів можливо пояснити з точки зору сезонності виробництва, однак запаси самі по собі є найменш ліквідною частиною оборотних активів, з їх утриманням пов'язано багато різних втрат і витрат.

До витрат стосовно утримання запасів відносяться адміністративні витрати, пов'язані з нарахуванням амортизації; оплатою за освітлення, опалення, вентиляцію; орендною платою, забезпеченням особливих умов утримання запасів тощо. Основною метою в процесі нормування запасів є сформувані такий обсяг, який мінімально необхідний для ведення ефективної господарської діяльності.

Метод ABC є найбільш простим та поширеним способом управління запасами. В основі ABC-аналізу лежить принцип Парето: 20/80. Стосовно до ABC аналізу продажу товарів правило звучить наступним чином, що 20%

всіх товарів компанії приносять їй 80% доходу. Згідно з даним методом треба розділити товари на три категорії: А - найважливіші, які включають 20 % - запасів; 80 % - продажу, В - важливі, що діляться на 30 % - запасів; 15 % - продажу, С - менш важливі, до яких відносять 50 % - запасів; 5 % - продажу. Особливістю цього методу є те, що досить незначний відсоток запасів може мати найбільшу вартість [68, с. 244]. Товари підприємства групи «А» є цільовими, і вимагають максимальної уваги до їх виробництва і реалізації: наявності достатньої кількості їх запасів на складах, своєчасної поставки, планування і організації виробництва і контролю якості даної продукції.

Розглянемо більш детально метод АВС-аналізу для ТОВ «Агро-Світ», а для аналізу використаємо сільськогосподарську звітність №50-сг, де зазначено обсяги реалізації продукції та розмір отриманого доходу. Виділивши всі товари у таблиці, необхідно здійснити їх групування за рівнем отриманого доходу. Далі потрібно порахувати питому вагу кожного виду продукції. Потім розраховується відсоткова частка груп накопичувальним підсумком. Після цього необхідно окремо виділити групи товарів, які накопичувальним підсумком приносять до 80% прибутку в групу товарів «А», 80-95% прибутку - в групу товарів «В» і 95-100% прибутку - в групу товарів «С». Представимо отриманий результат групування товарів для ТОВ «Агро-Світ» у таблиці 3.4.

Таблиця 3.4

АВС-аналіз проданої продукції ТОВ «Агро-Світ»

Вид продукції	2019 р.		Накопичувальний підсумок, %	Група
	Чистий дохід, тис. грн.	Питома вага, %		
Пшениця озима	15192	42,57	42,57	А
Соняшник	10169	28,49	71,06	
Кукурудза на зерно	4443	12,45	83,51	В
Ріпак й кольза	3697	10,36	93,87	
Ячмінь ярий	2187	6,13	100	С
Всього по підприємству	35688	100	-	-

З даних таблиці 3.4 можна зробити висновок, що найбільшу суму грошових надходжень ТОВ «Агро-Світ» отримує від продажу пшениці озимої та соняшнику. Тобто підприємство має зорієнтувати свою діяльність на продажі саме цієї продукції групи «А» та в подальшому зменшити долю товарної продукції групи «С», а саме виробництво ячменю ярого, адже підприємство несе матеріальні втрати на його зберігання.

На нашу думку, найважливішим завданням в процесі фінансового менеджменту запасами є вибір саме системи управління. Образцова К. В. у науковій праці зазначає, що система управління виробничими запасами на аграрному підприємстві передбачає виконання ряду послідовних дій: розробка норм запасів по всій номенклатурі матеріалів, які використовуються на підприємстві; раціональна організація запасів на складах; організація діючого оперативного контролю за рівнем запасів і запровадження напрямів щодо підтримки їх стану; створення необхідної матеріальної бази для розміщення запасів і забезпечення кількісного та якісного процесу зберігання [71, с. 70-73].

Проаналізувавши монографії вітчизняних економістів, можна зробити висновок, що в процесі сучасного ведення підприємницької діяльності найпоширенішими є такі технологічні системи управління запасами: система управління запасами з фіксованим розміром замовлення (модель економічного розміру замовлення або Q-модель); з фіксованим інтервалом часу між замовленнями (періодична модель, модель періодичного контролю, або Р-модель); система з встановленою періодичністю поповнення запасів до належного рівня; система «максимум-мінімум» [72, с.25-27]. Розглянемо особливості наведених вище систем, які визначають специфіку їх запровадження (табл. 3.5).

Відмітимо, що з метою вибору конкретної системи управління запасами керівництву підприємства необхідно провести всебічний аналіз, який буде ґрунтуватись на таких умовах:

- 1) якщо витрати на управління запасами є незначними, слід застосовувати систему з певним рівнем запасів;
- 2) якщо постачальник визначає обмеження на найменший розмір партії, є раціональним використати систему з певним розміром замовлення по причині того, що легше один раз сформулювати конкретний розмір партії, ніж регулярно підлаштовуватись під зміни у замовленнях;
- 3) якщо обмеження поставки товару пов'язані з вантажопідйомністю транспортних засобів або поставка товарів відбувається у зазначений термін, то ефективною є система з постійним рівнем запасів;
- 4) якщо необхідно оперативно відреагувати на зміну обсягу збуту, можна обрати систему з постійним рівнем і систему із двома рівнями [73, с. 315-316].

Таблиця 3.5

Переваги та недоліки застосування систем управління запасами в
сільськогосподарських підприємствах

Система	Переваги	Недоліки
1. Система з фіксованим розміром замовлення	- простота застосування при управлінні багатономенклатурними запасами; - наявність запасів дає можливість використання їх в будь-який момент, якщо відбулась зміна агротехнічних строків.	наступне замовлення організовується при зниженні фіксованого рівня запасу та не враховує сезонний характер виробничого процесу
2. Система з фіксованим інтервалом часу між замовленнями	- фіксований інтервал між замовленнями можна визначити, враховуючи сезонність; - є доцільною при управлінні багатономенклатурними запасами.	погодно-кліматичні умови призводять до зміщення агротехнічних строків
3. Система «максимум – мінімум»	- замовлення проводяться не за часовим інтервалом, а тільки за умови, що запаси на складі в цей момент виявилися рівними або менше встановленого мінімального рівня; - у разі видачі замовлення його розмір розраховується таким чином, щоб в подальшому постачання поповнило запаси до максимального необхідного рівня.	- запаси замовляються в тому випадку, коли вони менше мінімального рівня; - не враховується сезонність виробничого процесу; - присутня складність в процесі управління багатономенклатурними запасами.
4. Система з	встановлення мінімального рівня	є не доцільним в процесі

встановленою регулярністю поповнення запасів до сталого рівня	запасу та змінного інтервалу між замовленнями дає змогу враховувати сезонний характер виробничого процесу	управління багатоміністерськими запасами
---	---	--

У зв'язку з викладеним вище зробимо акцент на тому, що вірно обрана система управління запасами в результаті її застосування дасть можливість організувати наявність оптимального рівня запасів, прогнозувати розміри споживчого попиту, визначити обсяг максимального та резервного рівня запасів, розрахувати об'єктивний розмір замовлення та встановити періодичність замовлень з урахуванням ризику відстрочення поставки продукції.

На нашу думку, для забезпечення максимально можливої ефективності використання запасів ТОВ «Агро-Світ» необхідно здійснити наступні заходи:

- удосконалення процесу нормування;
- вибір постачальників з перевіреною діловою репутацією;
- ліквідація надлишкового обсягу запасів;
- скорочення періоду у днях виробничого циклу;
- впровадження нових технологій і техніки;
- оптимізація складів та складських приміщень;
- прискорення процесу реалізації товарної продукції;
- зосередження уваги на виробництві тієї групи продукції, яка за результатами ABC аналізу приносить найбільший розмір чистого доходу;
- проведення механізації й автоматизації вантажно-розвантажувальних робіт на складах.

Також з даних таблиці 2.12 видно, що розмір іншої поточної дебіторської заборгованості ТОВ «Агро-Світ» за 2016-2019 рр. зріс майже у 3 рази, що є неоднозначним моментом для підприємства. З однієї сторони, збільшення дебіторської заборгованості спричиняє зменшення рівня прибутковості підприємства, так як частина фінансових ресурсів вилучена із грошового обороту. Однак з іншого боку, збільшення поточної дебіторської заборгованості в певній мірі підвищує ліквідність підприємства, адже є

своєрідним резервом грошових коштів (але за умови, що дана заборгованість не визначена безнадійною). Враховуючи дану специфіку, керівництво підприємства має контролювати таке оптимальне відношення суми дебіторської заборгованості до загальної вартості оборотних активів.

З метою вдосконалення системи обліку та аудиту дебіторської заборгованості ТОВ «Агро-Світ» можна порекомендувати:

1) розробити комплекс заходів щодо залучення нових покупців і замовників підприємства для мінімізації ризику несплати заборгованості та постійного моніторингу потенційних дебіторів, що передбачає проведення таких заходів, як комплексна оцінка фінансового стану та платоспроможності, ринкової репутації, ділового іміджу тощо;

2) використовувати метод нарахування резерву сумнівних боргів, який буде базуватись на групуванні дебіторської заборгованості за товари, роботи, послуги по строкам непогашення (до 3-х місяців, до 6-и місяців, до 12-и місяців);

3) проводити на постійній основі аналіз співвідношення дебіторської та кредиторської заборгованості у валюті балансу. Адже у випадку перевищення фактичної дебіторської заборгованості над кредиторською виникає загроза зниження рівня фінансової стабільності підприємства та з`являється потреба у залученні додаткових джерел фінансування;

4) контролювати процес відвантаження продукції, дотримання договірних умов з контрагентами, своєчасне формуванням рахунку на оплату та передачу його покупцям, ведення реєстру дебіторів;

5) забезпечити процес управління граничними обсягами дебіторської заборгованості як у загальній структурі, так і в розрахунку на кожного дебітора (вже існуючого чи потенційного);

б) періодично проводити інвентаризацію заборгованості;

7) Запровадити метод розрахунку з покупцями, який широко застосовується в країнах з розвиненою ринковою економікою, – метод надання знижок за умови дострокової оплати;

8) слідкувати за дотриманням правил розрахункової і фінансової дисципліни та проводити позовну роботу зі стягнення простроченої заборгованості.

В цілому з метою скорочення потреби підприємства в позиковому капіталі та прискорення оборотності капіталу ТОВ «Агро-Світ» можна запропонувати наступні заходи:

1) Синхронізація грошових потоків. А саме на підприємстві необхідно контролювати узгодження вхідних та вихідних потоків грошових коштів за обсягом та часовим періодом. Даний напрямок сприяє, по-перше, уникненню дефіциту готівки, а по-друге, вивільненню частини грошових коштів й використання її з метою отримання додаткового чистого доходу;

2) Прискорення процесу надходження грошей. Даний спосіб передбачає таку економічну вигоду, як скорочення часу від сплати дебіторами суми боргу до надходження грошових коштів на рахунок підприємства. Цієї мети можна досягти за допомогою таких інструментів регулювання, як: банківські вклади, система сейфів, чеково-депозитні перекази, електронні чеки, а також шляхом зміни часу відправки платежів від покупця підприємству або прискорення руху грошових коштів до банків, які здійснюють виплати;

3) Контроль за витратами грошових коштів. Метою використання даного напрямку є максимально можливе уповільнення в часі. А саме одночасне виконання швидкої інкасації та уповільнення виплат дасть можливість отримати максимальний обсяг вільних грошових коштів;

4) Розміщення на депозитних рахунках тимчасово вільних залишків грошових коштів.

Висновки до розділу 3

1. На основі фінансової звітності ТОВ «Агро-Світ» , а саме використавши значення показників запасів та дебіторської заборгованості

було побудовано економетричну модель впливу зазначених факторів на розмір чистого доходу від реалізації, а також визначено потенційну суму оборотних активів на перспективу.

2. Проаналізувавши кореляційну модель було визначено, що найбільший вплив на зміну розміру чистого доходу протягом 2015-2019рр. мали дебіторська заборгованість та запаси.

3. З економетричної моделі зробили висновок, що збільшення величини запасів на 1 тисячу гривень призведе до збільшення величини чистого доходу на 1,15тис.грн., а збільшення суми дебіторської заборгованості призведе до збільшення чистого доходу на 1,80 тис.грн.

4. За допомогою лінії тренду в Microsoft Excel побудували прогностичні графіки зміни величини оборотних активів в розрізі запасів, дебіторської заборгованості та грошей і їх еквівалентів на період до 2023 року.

5. В ході дослідження було проаналізовано показники ефективності використання оборотних активів, а саме: коефіцієнт оборотності оборотних активів, коефіцієнт завантаження, рівень прибутковості оборотних активів, період одного обороту в днях, сума вивільнення оборотних активів за рахунок прискорення оборотності, матеріаломісткість виробленої на підприємстві продукції. Присутня тенденція до незначного зниження коефіцієнта оборотності оборотних активів, тобто у 2019р. на кожну гривню оборотних активів продано товарів і послуг на суму 1,43грн., в той час як у 2015 р. - на суму 1,48грн.

6. Застосовано мультиплікативну факторну модель впливу середньорічної вартості оборотних активів та коефіцієнту оборотності на розмір чистого доходу від реалізації. чистий дохід від реалізації збільшився за досліджуваний період на 13907 тис.грн. На зростання чистого доходу (+13907 тис.грн.) вплинуло саме збільшення середньорічної вартості оборотних активів на 10311,5 тис.грн., адже за рахунок вартості оборотних активів чистий дохід зріс на 15245,32 тис.грн. В свою чергу коефіцієнт оборотності активів вплинув на зменшення розміру чистого доходу на

1338,32 тис.грн. Тобто є необхідність у підвищенні показника оборотності оборотних активів. З метою підвищення даного показника було запропоновано: ліквідувати понаднормований обсяг виробничих запасів, оптимізувати незавершене виробництво, прискорити терміни реалізації готової продукції, застосувати заходи щодо скорочення дебіторської заборгованості.

7. В результаті зниження коефіцієнта оборотності на 0,05 одиниць за аналізований період, що можна пояснити недостатнім темпом зростання чистого доходу (51%) у відношенні до темпу зростання середньорічної вартості оборотних активів (56%), ТОВ «Агро-Світ» недоотримало чистий прибуток за період 2015-2019рр. у розмірі 322,26 тис.грн.

8. В ході аналізу впливу факторів на тривалість обороту оборотних активів було виявлено, що збільшенню даного показника сприяло зростання розміру середньорічної вартості оборотних активів на 10311,5 тис.грн. за 2015-2019рр., що в результаті призвело до зростання тривалості одного обороту на 137 днів. І навпаки, зростання розміру чистого доходу на 13907 тис.грн. спричинило зменшення тривалості одного обороту на 128 днів, що є сприятливим явищем.

9. З метою прискорення оборотності оборотних активів ТОВ «Агро-Світ» можна використати наступні напрямки: зменшення періоду операційного циклу шляхом інтенсифікації виробництва; контроль за безперервним забезпеченням виробничої сфери необхідними фінансовими та матеріальними ресурсами; зменшення тривалості періоду перебування коштів у запасах; маркетингове дослідження споживчого попиту на ринках збуту товарної продукції та зосередження діяльності на виробництві групи продукції, що за результатами ABC-аналізу приносить найбільшу суму виручки від реалізації; прискорення процесу відвантаження продукції та оформлення розрахункових документів; скорочення тривалості періоду перебування коштів у дебіторській заборгованості; забезпечення оперативного процесу постачання, а також визначення конкретних

договірних умов та їх виконання, вибір надійних постачальників з перевіреною діловою репутацією, контроль за безперебійністю роботи комерційного транспорту; комплексна механізація й автоматизація вантажно-розвантажувальних робіт на складах; організація вторинного використання наявних ресурсів; удосконалення та прискорення системи розрахунків.

10. В ході проведення ABC-аналізу товарної продукції, було виявлено, що найбільшу суму грошових надходжень ТОВ «Агро-Світ» отримує від продажу пшениці озимої та соняшнику. Тобто підприємство має зорієнтувати свою діяльність на продажі саме цієї продукції групи «А» та в подальшому зменшити долю товарної продукції групи «С», а саме виробництво ячменю ярого, адже підприємство несе матеріальні втрати на його зберігання.

11. Представлено основні системи управління запасами в сільськогосподарських підприємствах, а саме: система з фіксованим розміром замовлення, система з фіксованим інтервалом часу між замовленнями, система «максимум – мінімум», система з встановленою періодичністю поповнення запасів до постійного рівня, а також досліджено їх переваги та недоліки.

12. Після проведених досліджень було виділено напрямки вдосконалення фінансового менеджменту оборотними активами на ТОВ «Агро-Світ», зокрема запропоновано шляхи підвищення ефективності використання запасів, дебіторської заборгованості та прискорення оборотності оборотних активів в цілому.

ВИСНОВКИ І ПРОПОЗИЦІЇ

Провівши комплексний аналіз фінансового стану ТОВ «Агро-Світ» і дослідивши економічну суть, стан та ефективність використання оборотних активів, можна зробити такі висновки:

1. Здійснено аналіз підходів науковців до визначення поняття «оборотні активи». Більшість економістів пропонують представляти оборотні активи у вигляді сукупності матеріальних і фінансових активів, у формі грошових коштів, а також як сукупність матеріально- речових цінностей і грошових коштів. Проте існують й інші погляди вітчизняних економістів щодо трактування оборотних активів, які визначають їх як ресурси або майно, тобто розглядають оборотні активи як складову ресурсного потенціалу, що контролюється компанією й призначений для підтримання безперервного й планомірного процесу її господарської діяльності, споживається одноразово з метою забезпечення певної економічної вигоди у майбутньому.

2. Визначено задачі, які має бути вирішено завдяки процесу ефективного управління оборотними активами, а саме: контроль за безперервністю процесу виробництва, створення системи постійного контролю за залишками оборотних активів, прискорення оборотності оборотних активів, підвищення рівня їх прибутковості, мінімізація розміру ризиків і витрат. А також висвітлено етапи процесу управління оборотними активами, серед яких: аналіз оборотних активів підприємства у попередньому періоді; визначення основних принципів щодо формування оборотних активів; оптимізація розміру оборотних активів, зокрема

співвідношення постійної та змінної їх частини; підтримання конкурентного рівня ліквідності оборотних активів; забезпечення підвищення рентабельності оборотних активів; формування принципів, що визначають фінансування окремих видів оборотних активів; утворення раціональної структури джерел фінансування оборотних активів.

3. Видами діяльності ТОВ «Агро-Світ» згідно Статуту є: вирощування зернових культур (крім рису), бобових культур і насіння олійних культур (основний); розведення великої рогатої худоби молочних порід; розведення свиней; виробництво олії та тваринних жирів; оптова торгівля зерном, необробленим тютюном, насінням і кормами для тварин; роздрібна торгівля з лотків і на ринках харчовими продуктами, напоями та тютюновими виробами; допоміжна діяльність у рослинництві.

4. За аналізований період частка оборотних виробничих фондів в оборотних активах ТОВ «Агро-Світ» збільшилась в 6 разів, що означає збільшення суми обігових коштів, яка використовується у виробництві, а саме обсяг незавершеного виробництва зріс у 7,5 рази. Відповідно й частка оборотних виробничих активів збільшилась у 4 рази, що є позитивною тенденцією, адже означає збільшення частки виробничих фондів у валюті балансу.

5. За досліджуваний період значення показника фондівдачі зменшилось на 58%, що пов'язано зі збільшенням суми основних засобів у 3,6 рази. Для підвищення значення показника необхідно забезпечити стовідсоткову завантаженість обладнання. Також можливим рішенням є продаж частини невикористовуваних основних засобів.

6. Коефіцієнт фінансової незалежності протягом всього періоду є вищим за нормативне значення (0,4 - 0,6 од.), що означає те, що підприємство має можливість залишатися стабільним в середньо- і довгостроковій перспективі. Протягом досліджуваного періоду коефіцієнт швидкої ліквідності є більшим за нормативне значення (більше одиниці) і це означає

достатню кількість на підприємстві ліквідних оборотних коштів для своєчасного розрахунку за зобов'язаннями.

7. Найбільшу питому вагу у структурі оборотних активів ТОВ «Агро-Світ» протягом 2015-2019рр. займають запаси (у 2019 р. – 68,78%). Для того щоб оптимізувати виробничі запаси, потрібно здійснити економічно обгрунтовані розрахунки їх потреби, забезпечити регулярні відносини на договірній основі з постачальниками і виконання ними своїх зобов'язань, налагодити безперервність виробництва продукції, проаналізувати недоліки у плануванні та обліку.

8. Позитивним явищем є зниження рівня дебіторської заборгованості за продукцію, товари, роботи, послуги на 81% за 2016-2019рр. Це означає, що на підприємстві ведеться управління дебіторською заборгованістю та контролюються вчасні розрахунки з покупцями. Однак неоднозначним фактом для ТОВ «Агро-Світ» є збільшення розміру іншої поточної дебіторської заборгованості майже втричі.

9. Побудовано економетричну модель впливу суми оборотних активів на розмір чистого доходу від реалізації та зроблено висновок, що найбільший вплив на розмір чистого доходу має зміна величини запасів та дебіторської заборгованості. Економетрична модель показує, що збільшення величини запасів на 1 тисячу гривень призведе до збільшення величини чистого доходу на 1,15тис.грн. , а збільшення суми дебіторської заборгованості призведе до збільшення чистого доходу на 1,80 тис.грн.

10. Проведено факторний аналіз впливу середньорічної вартості оборотних активів і коефіцієнта оборотності на розмір чистого доходу ТОВ «Агро-Світ». З проведених розрахунків видно, що чистий дохід від реалізації збільшився за досліджуваний період на 13907 тис.грн. На цю зміну чистого доходу вплинуло саме збільшення середньорічної вартості оборотних активів на 10311,5 тис.грн., адже за рахунок вартості оборотних активів чистий дохід зріс на 15245,32 тис.грн. В свою чергу коефіцієнт оборотності активів

вплинув на зменшення розміру чистого доходу на 1338,32 тис.грн. Тобто є необхідність у підвищенні показника оборотності оборотних активів.

11. Використано метод ABC-аналізу товарної продукції ТОВ «Агро-Світ» та визначено, що найбільшу суму грошових надходжень підприємство отримує від продажу пшениці озимої та соняшнику. Тобто підприємство має зорієнтувати свою діяльність на продажі саме цієї продукції групи «А» та в подальшому зменшити долю товарної продукції групи «С», а саме виробництво ячменю ярого, адже підприємство несе матеріальні втрати на його зберігання.

12. На основі отриманих результатів для прискорення оборотності оборотних активів ТОВ «Агро-Світ» можна використати наступні напрямки: скорочення тривалості операційного циклу шляхом інтенсифікації виробництва; контроль за безперервним забезпеченням виробництва необхідними матеріальними ресурсами та скорочення часу перебування коштів у запасах; дослідження попиту на ринках збуту товарної продукції та збільшення питомої ваги продукції, що користується підвищеним попитом; скорочення часу перебування коштів у дебіторській заборгованості; комплексна механізація й автоматизація вантажно-розвантажувальних робіт на складах.

13. Слід запропонувати такі напрямки з управління дебіторською заборгованістю: залучення нових покупців і замовників з метою зменшення; застосування методу нарахування резерву сумнівних боргів та методу надання знижок за умови дострокової оплати; своєчасне здійснення контролю співвідношення дебіторської та кредиторської заборгованості; систематичне проведення інвентаризації заборгованості; контроль за відвантаженням продукції, перевірка дотримання правил розрахункової і фінансової дисципліни та позовна робота зі стягнення простроченої заборгованості.

14. Для зниження періоду погашення кредиторської заборгованості можливо скласти таблицю, де буде вказано рахунки постачальників та

терміни їх сплати, кінцеве сальдо за кожним рахунком. Така зведена відомість показує перелік рахунків за кожним постачальником і підрядником та надає інформацію про те, за які послуги чи товари підприємство має борг, який термін оплати та відображає залишок по кожному рахунку станом на кінець дня і має накопичувальну інформацію для перегляду суми заборгованості станом на останній день місяця.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- 1.Поддєрьогін А.М. Фінанси підприємств: Підручник / А. М. Поддєрьогін. - К.: КНЕУ, 2010. - 460 с.
- 2.Мочерний С.В. Економічний енциклопедичний словник: У 2 т. Т. 2 / С.В. Мочерний, Я.С. Ларіна, О.А.Устенко, С.І. Юрій. – Львів: Світ, 2006. – 568 с.
- 3.Томчук О. Ф. Аналітичне забезпечення управління кредиторською заборгованістю підприємства / О.Ф.Томчук . - Науковий вісник Львівського національного університету ветеринарної медицини та біотехнологій імені С. З. Гжицького. Економічні науки, 2016. - Т. 18, № 2. - С. 160–164. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/smlnues_2016_18_2_33 (дата звернення: 12.10.2020р.)
- 4.Петрова Н.В. Формування оборотних коштів промислових підприємств: автореферат дисертації на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: спец. 08.00.04 «Економіка та управління підприємствами (за видами екон. діяльності)» / Н.В. Петрова. – ОДЕУ, 2007. – 18 с.
- 5.Бердар М. М. Фінанси підприємств : Навч. посіб. / М.М.Бердар — К.: Центр учбової літератури, 2014. — 352 с.
- 6.Бланк, І. О. Управління активами: Підручник / І.О. Бланк. — К. : Ника-Центр, Эльга, 2013.- 447 с.
- 7.Ящук Д. Л. Дослідження методології управління оборотними активами машинобудівних підприємств в умовах кризи / Д. Л. Ящук. - Вісник економіки транспорту і промисловості, 2015. – № 32. – С. 252–257.

8. Білик М. Д. Фінансовий аналіз: Навч. посіб. / М.Д. Білик, О. В. Павловська, Н. М. Притуляк, Н. Ю. Невмержицька. - К.: КНЕУ, 2009. — 592 с.
9. Кіндрацька Г.І. Аналіз господарської діяльності : підручник. / Г.І. Кіндрацька, А.Г. Загородній, Ю.І. Кулиняк. – Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2019. – 320 с.
10. Загородній А.Г. Фінансово-економічний словник / А.Г. Загородній, Г.Л. Вознюк. – К.: Знання, 2013. – 1072 с.
11. Коробов М.Я. Фінансово-економічний аналіз діяльності підприємств : навч. посібник / М. Я. Коробов. – К. : Знання, 2000. – 378 с.
12. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 "Загальні вимоги до фінансової звітності" : затверджено наказом Міністерства фінансів України від 07.02.2013 № 73. Дата оновлення: 31.05.2019р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13#Text> (дата звернення: 18.11.2020р.)
13. Азрилиян А.Н. Великий економічний словник / А.Н.Азрилияна. – М.: Інститут нової економіки, 2013. – 864 с.
14. Бутинець Ф.Ф. Бухгалтерський словник / Ф.Ф. Бутинець. – Житомир: ПП "Рута", 2001. – 224 с.
15. Ждан В.І. Теорія бухгалтерського обліку: Навч. посіб. / В.І. Ждан, Є.Б. Хаустова, І.В. Колос, О.С. Бондаренко. – К.: Центр навчальної літератури, 2016. – 384 с.
16. Грабова Н.М. Теорія бухгалтерського обліку: Навч. посібник / Н.М. Грабова. – 6-те вид. – К.: А.С.К., 2012. – 266 с.
17. Чебанова Н.В. Бухгалтерський фінансовий облік: Посібник / Н.В. Чебанова, Ю.А. Василенко. – К.: Видавничий центр "Академія", 2014. – 672 с.
18. Гордієнко К.Д. Економічний тлумачний словник / К.Д. Гордієнко. - Понятійна база законодавства України у сфері економіки (Вид. 2-е, перероб. і доп.). – К.: КНТ, 2007. – 360 с.

19.Полторак А. С. Визначення сутності оборотних активів: сучасні науково-методологічні підходи / А. С. Полторак. - Ефективна економіка, 2013. - № 7. – URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2013_7_18 (дата звернення: 12.10.2020р.)

20.Соляник Л.Г. Оборотні засоби промислового підприємства: оптимізація управління: монографія / Л.Г. Соляник; за ред. О.С. Галушко. — Дніпропетровськ: Вид-во НГУ, 2014. — 239 с.

21.Ізмайлова Н.В. Управління оборотними активами підприємств: автореф. дис. канд. екон. наук: 08.00.08 / Н.В. Ізмайлова . - Київ. нац. екон. ун-т ім. В.Гетьмана. — К., 2009. — 20 с.

22.Олександренко І. В. Методичні підходи до діагностики ефективності діяльності підприємства / І. В. Олександренко. - Економічний форум. Луцьк, 2013. - №4. - С. 126–136.

23.Власова Н.О. Управління оборотними активами на підприємствах роздрібної торгівлі : монографія / Н.О. Власова, М.В. Чорна, В.А. Гросул. – Х. : ХДУХТ, 2014. – 258 с.

24.Господарський кодекс України від 15 січня 2003 р. № 436-IV. Дата оновлення: 16.10.2020р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text> (дата звернення: 07.11.2020р.)

25.Дробишева О. О. Роль оборотних засобів у виробничому процесі підприємства / О. О.Дробишева, І.М.Похильченко. - Економічний вісник Запорізької державної інженерної академії, 2013.- №6. – с.136–142. URL: http://www.zgia.zp.ua/gazeta/evzdia_6_136.pdf (дата звернення: 25.10.2020р.)

26.Пархоменко О. П. Оборотний капітал промислових підприємств в умовах глобальних викликів: формування та використання: монографія / О. П. Пархоменко. – Луганськ : Вид-во «Ноулідж», 2012. – 216 с.

27.Поважний О. С. Особливості визначення сутності та складу поняття «оборотні активи» / О. С. Поважний, Н. О. Крамзіна, Ю. В. Кваша. - Економічний простір, 2018. – №12/2. – С. 41–52.

- 28.Шевчук Н.В. Управління капіталом підприємства: Навч. Посіб. / Н.В. Шевчук, Г.О. Швиданенко, – К.:КНЕУ, 2011. – 440 с.
29. Румянцева Є.Є. Нова економічна енциклопедія. / Є.Є.Румянцева. – М.:ІНФРА-М, 2010. –724 с.
- 30.Гриньова В. М. Фінанси підприємств : Навч. посіб. Ч. 1 / В. М. Гриньова, В. О. Коюда, Т. І. Лепейко. - Х.: Харк. держ. екон. ун-т, 2013. - 223 с.
- 31.Кулішов В.В. Економіка підприємства: теорія і практика : монографія / В.В. Кулішов. –К.: Ніка-Центр, Ельга, 2014. – 216 с.
- 32.Brigham E. F. Financial Management: Theory and Practice Fifth Ed./ E. F.Brigham, L. C.Gapenski. — Chicago, N.Y. etc: Dryden Press, 2000. — P. 644.
- 33.Arnold G. Corporate Financial Management / G.Arnold. — Financial Times, Prentice Hall, 2000. — P. 543
- 34.Зелгавилс И.В. Финансы предприятий / И.В. Зелгавилс. – М.: ООО «ВИТ + РЭМ», 2012. – 352 с.
- 35.Cheng Lee,Joseph Finnerty Corporate Finance: Theory, Method, And Applications / Cheng Lee, Joseph Finnerty. - Dryden Press, 2000, - P.765
- 36.Лапшина В.Б. Динамічна оптимізація управління оборотним капіталом господарюючого суб'єкта : монографія / В. Б.Лапшина. – Магнітогорськ : МаГУ, 2014. – 161 с.
- 37.Стойнова Е.С. Финансовый менеджмент. Теория и практика / Е.С. Стойнова. —М. : Изд-во «Перспектива», 2016. - 656 с.
- 38.Загірняк М.В. Економіка підприємства: магістерський курс : підручник. Ч. 2 / М.В. Загірняк, П. Г. Перерва, О. І. Маслак, І. М. Труніна, Л.Д. Воробйова, Л. А. Квятковська, Д. Л. Пирогов, О. П. Косенко, М. В. Маслак, Д. Б. Лозовик, І. В. Коробкова. - Кременчук : ТОВ "Кременчуцька міська друкарня", 2015. - 756 с.
- 39.Омелянович Л.О. Фінансова діяльність суб'єктів господарювання: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / Л.О. Омелянович, О. В. Чайковська, Г. Є. Долматова та ін. - Донецький національний ун-т економіки і торгівлі ім.

Михайла Туган-Барановського. – 2-ге вид., перероб. і доп. – Донецьк: ДонНУЕТ, 2013. – 281 с.

40.Бодаренко О. С. Методологічні основи управління оборотними активами підприємств / О. С. Бодаренко . - Інвестиції практика та досвід,2018. – № 4. – С. 40-44.

41.Чобіток В. І. Управління оборотними активами підприємства: теоретичний аспект / В. І. Чобіток, К. С. Пятилокотова . - Вісник економіки транспорту і промисловості,2013.-Вип.41.-С.230-234. URL:

http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vetr_2013_41_59 (дата звернення: 03.10.2020)

42.Ларіна Р.Р. Логістика : навч. посіб. / Р.Р. Ларіна. – Д. : ВІК, 2009. – 335 с.

43.Борбасова З. Оптимизация производственной программы предприятий хлебопечения на основе применения ABC-анализа / З. Борбасова . – Маркетинг, 2013. – № 5(72). – С. 109–112.

44.Чубка О. М. Оцінка методів управління оборотним капіталом промислових підприємств / О. М. Чубка, О. М. Рудницька. - Національний університет «Львівська політехніка», 2015. - С. 440-445.

45.Душило А. А. Оптимізація структури оборотного капіталу підприємства / А. А. Душило. - Регіональна економіка,2016. – №4. – С. 6-10.

46.Азаренкова, Г. М. Фінанси підприємств: навчальний посібник для самостійного вивчення дисципліни / Г.М. Азаренкова, Т.М. Журавель, Р.М. Михайленко. - К. : Знання-Прес, 2012. - 287 с.

47.Тютюнник Ю. М., Дорогань-Писаренко Л. О., Тютюнник С. В. Фінансовий аналіз : навч. посіб. / Ю. М. Тютюнник, Л. О. Дорогань-Писаренко, С. В. Тютюнник. – Полтава :ПДАА, 2016. – 430 с.

48.Осипов В.И. Экономика предприятия: учебник / В.И. Осипов. - Одесса: «МАЯК», 2005. - 720 с.

49.Лещиловский П.В. Экономика предприятий и отраслей АПК : учебник / П.В. Лещиловский, Е.И. Кивейша, В.Г. Гусаков. - Минск : БГЭУ, 2016. - 575с.

50. Колчина Н.В. Финансы предприятий: учебник / Н.В. Колчина, Г.Б. Поляк, Л.П. Павлова и др. – М.: Финансы, ЮНИТИ, 2010. – 413 с.
51. Продиус Ю.И. Экономика предприятия: учебное пособие / Ю.И. Продиус. - Харьков: Одиссей, 2018. - 432 с.
52. Савчук В.К. Аналіз господарської діяльності с. - г. підприємств : підручник / В.К.Савчук. – К.: Урожай, 2015. – 328 с.
53. Алехина А. А. Пути повышения эффективности использования оборотных фондов в сельскохозяйственном производстве / А. А. Алехина - Региональные проблемы повышения эффективности агропромышленного комплекса Мат. Всерос.науч. практ. конф. г.Курск, 2017.- С .150-153
54. Дусановський С. Л. Економіка підприємств АПК : Навчальний посібник / С. Л. Дусановський. – Тернопіль: ТАНГ, 2015. – 257 с.
55. Березівський П.С. Організація виробництва в аграрних формуваннях: навчальний посібник / П.С. Березівський, Н.І.Михалюк. – К.: Центр навчальної літератури, 2012. – 560 с.
56. Савицька Г.В. Економічний аналіз діяльності підприємства : Навчальний посібник / Г.В.Савицька. - К.: Знання, 2015. – 662 с.
57. Киселева, И. А. Основные средства до и во время кризиса / И. А. Киселева . - Консультант бухгалтера, 2014. – № 2. – С. 29-38.
58. Качан Є.П. Економіка праці та соціально-трудові відносини : Навчальний посібник / Є.П. Качан. – Тернопіль : ТДЕУ, 2016. – 373 с.
59. Попович П.Я. Економічний аналіз діяльності суб'єктів господарювання : Підручник / П.Я. Попович. – 3-тє вид., перероб. і доп. – К.: Знання, 2018. – 630 с.
60. Тимчишин-Чемерис Ю. В. Поняття ділової активності підприємства та напрями її підвищення / Ю. В. Тимчишин-Чемерис, С. І. Гвоздь. - Наука онлайн, 2015. – №14. – С. 161– 170.
61. Сидоренко-Мельник Г. М. Контроль ділової активності за ключовими показниками ефективності / Г. М. Сидоренко-Мельник . -

Економіка та держава: Міжнар. наук.практ. журнал. — К.: РПВПС НАНУ, 2013. — № 10. — С. 74—75.

62.Матковський С.О. Статистика підприємств: навч. пос. / С.О. Матковський, О.С.Гринькевич, О.З.Сорочак, Л.І.Гальків, І.В. Прокопович-Павлюк. — 2-ге вид., переробл. і доповн. — К.: Алерта, 2013. — 560 с.

63.Дорошенко А.П. Напрями оцінки ділової активності сільськогосподарських підприємств / А.П. Дорошенко. - Наукові праці Полтавської державної аграрної академії. Серія: Економічні науки,2012. — Вип. 5. — Т. 3. — С. 112—116.

64.Руденко Є.М. Застосування "золотого правила економіки" для оцінки ділової активності сільськогосподарських підприємств / Є.М. Руденко. - Агросвіт, 2014. — № 16. — С. 42—49.

65.Бланк І. О. Основи фінансового менеджменту / І.О.Бланк. - Т.1. Київ: Ніка-Центр, 2011.- 592 с.

66.Азаренкова Г. М. Вдосконалення фінансової стратегії для забезпечення стабільності підприємства / Г. М. Азаренкова, О. Г. Головка, В.О. Пономаренко. - Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики, 2015. - Вип. 1. - С. 103-109. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Fkd_2015_1_15 (дата звернення: 20.11.2020р.)

67.Пельтек Л.В. Методологічні аспекти формування системи управління оборотними активами підприємства / Л.В. Пельтек, С.М. Писаренко. - Вісник Запорізького національного університету, 2016. - №1(5). — 43-49 с.

68.Зоріна О. М. Методологічні підходи в економічному аналізі / О.М.Зоріна. - Вісник ЖДТУ. - Сер. Економічні науки, 2015. - № 1(55). - С. 89-91.

69.Баранова В. Г. Теоретичні засади управління оборотним капіталом / В. Г. Баранова, С. М.Гоцуляк. - Вісник соціально-економічних досліджень. — Одеса : ОДЕУ, 2018. — № 30. — С. 32-36.

70.Горбенко О. В. Логістика : навч. посіб. / О. В. Горбенко. — К. : Знання, 2014. — 315 с.

71.Образцова К. В. Системи та моделі управління запасами підприємства / К. В. Образцова, А. В. Шульга. - Збірник наукових праць Дніпропетровського національного університету залізничного транспорту імені академіка В. Лазаряна, 2014. – Вип. 3. – С. 70-73.

72.Перебийніс В. І. Логістичне управління запасами на підприємствах : монографія /В. І. Перебийніс, Я. А. Дроботя. – Полтава : ПУЕТ, 2015. – С. 255.

73.Хаврук В. О. Аналіз систем управління запасами / В. О. Хаврук. - Вісник Національного транспортного університету, 2016. – № 26(2). – С. 313-324.

ДОДАТКИ

Додаток А

Таблиця

Склад і структура товарної продукції в ТОВ «Агро-Світ»

Вид продукції	2015р.		2016р.		2017р.		2018р.		2019 р.		2019р.до 2015р.
	тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%	
Пшениця озима	9110	33,69	21988	51,79	6504	29,90	13418	34,61	15192	42,57	166,76
Кукурудза на зерно	3256	12,04	2724	6,42	1308	6,01	11080	28,58	4443	12,45	136,46
Ячмінь ярий	1067	3,95	1766	4,16	4516	20,77	2627	6,77	2187	6,13	204,97
Ячмінь озимий	-	-	595	1,40	-	-	-	-	-	-	X
Соняшник	13584	50,23	15054	35,46	9419	43,31	11645	30,04	10169	28,49	74,86
Інша продукція рослинництва	25	0,09	-	-	-	-	-	-	3697	10,36	14788
Всього по рослинництву	27042	99,99	42127	99,23	21747	100	38770	100	35688	100	131,97
Мед	2	0,007	-	-	-	-	-	-	-	-	X
Всього по тваринництву	2	0,007	-	-	-	-	-	-	-	-	X
Послуги в рослинництві і тваринництві	-	-	328	0,77	-	-	-	-	-	-	X
Всього по підприємству	27044	100	42455	100	21747	100	38770	100	35688	100	131,96